

SZAKDOLGOZAT

FEHÉR ANDREA
Gyógypedagógia

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Gyógypedagógia Szak

**VESZÉLYEZTETETT GYERMEKEK A KAPOSVÁRI
GYERMEKJÓLÉTI KÖZPONT ÉSZLELŐ- ÉS
JELZŐRENDSZERÉBEN**

Belső konzulens: Fináncz Judit
PhD., egyetemi docens

Készítette: Fehér Andrea
ZVYTS8
levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet/
Gyógypedagógiai Tanszék

**Kaposvár
2023**

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1. Bevezetés	3
2. A veszélyeztetettség meghatározása	5
2.1. Veszélyeztetettség az 1997 évi XXXI. törvény megfogalmazása szerint	7
2.2. A veszélyeztetett gyermekek országos szintű statisztikai adatai	8
2.3. A gyermekbántalmazás, az elhanyagolás és a veszélyeztetettség kapcsolata	10
2.4. Szakemberek feladatai gyermekbántalmazás és elhanyagolás esetében	13
2.5. A gyermekbántalmazás és elhanyagolás bizonyíthatóságának problémái	14
3. A család- és gyermekjóléti szolgálatok tevékenysége	16
3.1. A családsegítő szolgálatok észlelő- és jelzőrendszerének működése	17
3.2. A Kaposvári Humánszolgáltatási Gondnokság Családsegítő és Gyermekjóléti Központjának bemutatása	18
4. A gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének vizsgálata esettanulmányok alapján	20
4.1. A vizsgálat módszertana	20
4.2. Esettanulmányok bemutatása	21
4.2.1. Fizikai bántalmazás, bűnös vagy áldozat?	21
4.2.2. Elhanyagolás vagy szocializációs probléma?	25
4.2.3. Szexuális abúzus, elhanyagolás, szocializációs hiányosság	30
4.2.4. Gyermekbántalmazás, hiányos szülői kompetenciák	34
4.2.5 Családon belüli bántalmazás ... egy ajtó bezárult	37
4.3. Az esettanulmányok konklúziói	40
Irodalomjegyzék	42
5. Összefoglalás	44
Nyilatkozatok	46
A szakdolgozat tartalmi kivonata	47

1. Bevezetés

Szociálpedagógus végzettségemet 15 évvel ezelőtt szereztem, majd elhelyezkedtem a Kaposvári SzocioNet Egyesített Szociális és Gyermekjóléti Intézménynél, ahol a gyermekjóléti csoportnál 4 évet dolgoztam mint családsegítő. 2016-tól a Kaposvári Humán Szolgáltató Gondnokság Családsegítő Központ Járási csoportjánál már esetmenedzserként végeztem a feladataimat a gyermekvédelem területén. Így kerültem kapcsolatba veszélyeztetett gyermekekkel, valamint az észlelő- és jelzőrendszer tagjaival. 2018-tól a Somogy Megyei Duráczky József Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Gyógypedagógiai Intézmény és Kollégiumban dolgozok, mint napközis nevelő és gyermekvédelmi felelős.

Gyermekvédelemben dolgozóként sokszor problémát jelentett, hogy a jelzőrendszeri tagok késlekedve küldték a jelzéseiket egy-egy gyermekkel kapcsolatban. Jelenleg közoktatásban dolgozó gyermekvédelmi felelősként számomra is nehézséget jelent annak megítélése, hogy egy-egy gyermek esetében helye van-e a jelzésnek vagy sem. A jelzőrendszer tagjaként tapasztalom azt is, hogy a családsegítő szakemberekkel való kommunikáció nehézkes.

A gyermekvédelmi jelzőrendszer egy olyan intézmény, amely előtérbe helyezi a gyermeki jogok védelmét, azonosítja a veszélyeztetett gyermeki csoportokat. Munkája információgyűjtésen alapul. Éppen ezért fontos, hogy a jelzőrendszer tagjai közötti kommunikáció hatékonyan működjön, hogy a jelzések időben érkezzenek a szakemberek felé. A gondozási folyamat bármely tevékenysége ennek hiányában nehézségbe ütközhet, amely gyermekbántalmazás és elhanyagolás esetén súlyos kimenetellel járhat.

Szakterületemben a veszélyeztetettségnek, és az imént említett két fő megnyilvánulási formájának szakirodalmi elemzésével vizsgáltam a kaposvári Gyermekjóléti Központnál dolgozó családsegítő szakemberek gondozási munkája során előforduló nehézségeket, melyekkel egy-egy eset kapcsán szembe kell nézniük.

Krezsi könyvében (1995) a veszélyeztető tényezőkről, és azok pszichológiai hatásairól olvashatunk. A veszélyeztetettséggel kapcsolatos társadalmi problémák korlátozása és a gyermekek védelme érdekében jogi ismeretekről, módszertani ajánlásokról és segédanyagokról, pedig Herczog Mária könyve (2007) szolgált támpontot. Ezek segítséget nyújtanak a gyermekekkel foglalkozó szakemberek számára. A gyermeki jogok meghatározását, az észlelő-és jelzőrendszer működését, a gyermekvédelmi rendszer felépítését az 1997. évi XXXI-es törvény határozza meg, továbbá a 15/1998 NM rendelet szabályozza.

Az esettanulmányoknál meghatároztam a családi körülményeket, előzményeket, majd a jelzőrendszeri tagok általi megítéléseket, pedagógiai jellemzéseket. A családsegítő szakember tevékenységét a beérkező jelzéstől a folyamat lezárásáig részleteztem. Minden eset kimenetele után tematikus interjút készítettem az adott családsegítővel. Az interjúk során a fenti szakirodalmakban említett kérdéskörökre, valamint az esettanulmányok felvétele során körvonalazódó fókuszpontokra kérdeztem rá. Az esetekből leszűrt tanulságok és az interjúkból levont következtetések megerősítették a jelzőrendszer általam is tapasztalt nehézségeit.

2. A veszélyeztetettség meghatározása

A családon belüli erőszak ténye és a gyermekek nevelésének elhanyagolása, már a történelem kezdetétől jelen van a családok életében, de annak megítélése koronként, kultúránkként, sőt szubkultúránkként is más és más volt (*Krezsi 1995*). 1989-ben volt az a sarkalatos pont, ami a témában való gondolkodást megváltoztatta. Ekkor a világ mintegy 200 országa, többek között Magyarország is elfogadta az Egyesült Nemzetközi Szervezetek (ENSZ) a gyermekek alapvető jogait megfogalmazó egyezményét- Gyermekek jogi Egyezmény-, amely alapértéknek tekintette a kiskorúak biztonságához való jogát (*Pintér és Tóth 1995*).

Tehát amíg korábban a gyermekbántalmazást természetesnek, a nevelés eszközének tekintették, addig napjainkban elmondható, hogy számos európai országban teljes tilalom van érvényben (*Krezsi 1995*). Továbbá, amíg korábban a legsúlyosabb családon belüli erőszak is megmaradt a családok belső életében, addig ma a gyermekek ellen elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatos információk száma egyre növekszik, mely által a felfogás és a megítélés is más (*Katonáné 2004*).

Napjainkban már egyre több olyan intézményrendszer is működik, ahol a családon belüli erőszak áldozatai segítséget kaphatnak, gondolok itt többek között a titkos védett menedékházakra, vagy a különféle segélyszervezetekre (Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat) egyesületekre (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület), alapítványokra (Borostyánvirág Alapítvány).

Ahhoz, hogy a gyermekbántalmazással és elhanyagolással mélyebben foglalkozzunk, szükséges ismereteket szereznünk a gyermekek veszélyeztetettségéről is. A fogalom meghatározása napjainkban is minden ember számára mást és mást takar. A közvélemény szerint például a fiatalok veszélyeztetettsége nem más, mint a bűnözést közvetlenül megelőző súlyos állapot, amikor az már szembekerült a társadalmi normákkal, például a kiskorú iskolát kerül, nem dolgozik és deviáns magatartási formát képvisel. Ennek a felfogásnak a következménye is oka lehet annak, hogy az intézkedésekre már későn kerül sor, így a folyamat gyakran már nem visszafordítható (*Herczog 2007*). Éppen ezért a fiatalok veszélyeztettségének megelőzésére is olyan anyagi és fizikai erőfeszítést kellene fordítani, mint bármely más ellátási területen. A prevenció ugyan hosszabb időt igényel, mégis visszatérítendőbb eredményeket hozhat, mint az akut problémamegoldás. A prevenció területén többek között szükség lenne olyan, a társadalom számára is érthető előadásokra és felvilágosításokra, melyek segítséget nyújtanának annak a megértésében, hogy az általunk veszélyeztetettnek vélt állapot még meg is előzhető, ha figyelünk egymásra, a másokra és merünk jelezni az illetékes szervek felé. Ez azonban koránt-

sem egyszerű feladat, hiszen a veszélyeztetettség meghatározása még a szakirodalomban is sokszínű képet mutat.

Filó Erika például azokat a gyermekeket tekintette veszélyeztetettnek, akiknek gondozását, nevelését, valamint testi, értelmi és erkölcsi fejlődését bármilyen tényező vagy hatás károsan gátolja. Ezek a hatások és ártalmak lehetnek öröklött, vagy szerzett, organikus károsodások, illetve környezeti ártalmak is, de közös bennük az, hogy a gyermekek testi, lelki, erkölcsi fejlődését gátolják, vagy akadályozzák, így nagy mértékben hozzájárulnak a deviáns viselkedés kialakulásához (*Krezsi* 1995).

Andorka Rudolf tanulmányában azokat a fiatalokat nevezte veszélyeztetettnek, akiknek nevelése, oktatása, testi, értelmi és erkölcsi fejlődése nincs megfelelően biztosítva (*Sárik* 2001).

A két szemléletből is látszik, hogy egy adott fogalmat akár több szempontból is megfogalmazhatunk, míg az egyik oldalról káros hatásról beszélhetünk, addig a másik oldal szerint nem meglévő feltételek okozhatják magának a veszélyeztetettségnek a kialakulását. Ahhoz azonban, hogy a társadalom és a szakemberek is felismerjék, hogy mikor van egy gyermek veszélyeztetve, nem elegendő a fent említett definíciók ismerete. Ennek oka, hogy a napjainkban megjelenő gyermekvédelmi adatok egyértelműen a helyzet fokozatos romlását mutatják. A veszélyeztetett gyermekek száma ugyanis folyamatos emelkedést mutat. Ez az emelkedés pedig nagy valószínűséggel összefügg a folyamatosan változó társadalmi folyamatokkal, valamint az érték- és normarendszerek állandó változásával. Megjelenik egy harmadik szempont is, ahol a veszélyeztetettség már a társadalmon belül, a család hibás működésében jelenik meg (*Krezsi* 1995).

Fontosnak tartom kiemelni azt is, hogy a fentiekben említett káros hatások vagy tényezők következtében kialakult veszélyeztetettség esetében jellemzővé válik az is, hogy a gyermek személyiségfejlődése lelassul, vagy negatív irányba kezd el kibontakozni, mert a fejlődéshez szükséges alapfeltételeket nélkülözi. Ez a személyiségfejlődésben bekövetkező elakadás pedig zavart okoz a gyermek én-fejlődésében, szocializációjában, magatartásában, értékorientációjában, igény szintjében, aktivitásában és teljesítőképességében is.

Azért is tartottam fontosnak, hogy a fenti okokat – káros hatások, nem megfelelően biztosított feltételek, társadalmi tényezők és családi környezet- számba vegyük, mert ezek ismerete nélkülözhetetlen ahhoz, hogy szakemberként megfelelően számoljunk a gyermekek személyiségben bekövetkező változásaival, továbbá az esetleges következményekkel. Szakemberként ugyanis fontos számba venni, hogy a káros hatás vagy ártalom az erejétől, fajlagosságától és időtartamától függően milyen mértékben károsítja a gyermeket, valamint, hogy a kiskorú személyisége mennyiben képes ellenállni az őt ért hatásoknak. Mindez azért is szükségszerű,

mert a személyiségben bekövetkezett negatív mértékű állapotváltozások, a későbbiek során még további károsodások eredői is lehetnek, melyek a gondozási folyamat során is újabb nehézségeket okozhatnak (Krezi 1995).

2.1. Veszélyeztetettség az 1997 évi XXXI. törvény megfogalmazása szerint

A fentiekben leírt veszélyeztetettség körére irányuló definíciók azonban nem hangsúlyozzák ki a fogalom lényegi pontját, hogy nincsenek a társadalom minden rétegében elfogadott gyermeknevelési minták és módszerek, melyek általánosak lennének. Ezért az nem elegendő, ha a veszélyeztetettség fogalma csupán elméleti igazságtartalommal bír, egy konkrétan meghatározott, szűkebb veszélyeztetettségi definíció szükséges, azért, hogy a hatósági, különösen a büntetőjogi beavatkozások határvonalai is meghatározhatóak legyenek.

Magyarországon az Egyesült Nemzetek Szervezete (továbbiakban ENSZ) gyermeki jogok érvényre juttatásának érdekében született meg az 1997. évi XXXI. Gyámügyi igazgatásról és gyermekek védelméről szóló törvény, amelyet ugyan már többször is módosítottak, mégis a mai napig hatályos és érvényes (Pintér és Tóth 1995).

A törvény célja az, hogy megállapítsa azokat az alapvető szabályokat, melyek által az állam, a helyi önkormányzatok és a gyermekvédelmi intézmények, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek segítséget nyújthatnak a gyermeki jogok érvényesítéséhez és a szülői kötelességek teljesítéséhez. Továbbá, célja az is, hogy a fentiekben említett személyek gondoskodjanak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről is (Balogh és mtsai 2019). 6.§-a rögzíti a gyermeknek azt a jogát, hogy a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődése és az egészséges felnévelkedése a saját családi környezetében megfelelően biztosított legyen. A gyermeknek tehát a törvény meghatározása szerint joga van ahhoz, hogy megkapja a segítséget, hogy a saját családjában nevelkedhessen, személyisége helyes irányban fejlődhessen, hogy a fejlődését veszélyeztető helyzet megszűnjön, továbbá a társadalomba beilleszkedjen (Kulin 2008). Továbbá „a gyermeknek joga van az emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással - fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal -, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez, tehát, nem vethető alá kegyetlen, embertelen, megalázó testi fenyegetésnek, büntetésnek vagy bánásmódnak” (1997. évi XXXI. törvény 6. § (5)). E jogok ismeretére több okból is szükség van. Egyrészt azért, hogy a gyermekeket meg tudjuk védeni az őket érő ká-

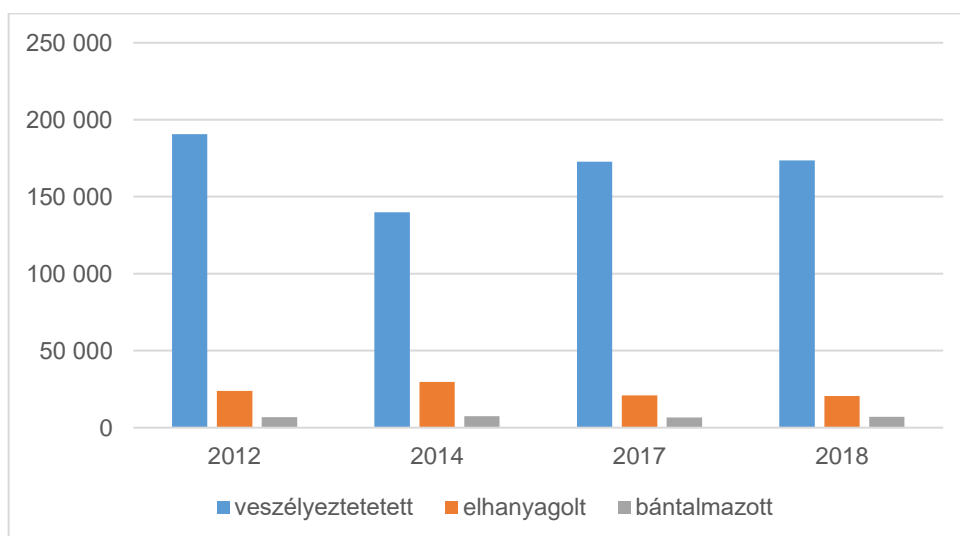
ros hatásoktól, másrészt pedig azért, hogy a veszélyeztető tényezőket minél korábban felismerjük, és kezelni tudjuk, a prevenció tevékenységünket hatékonyabbá tegyük.

Azonban a 2009. évi LXXIX. törvény, amely a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény módosításáról szól, határozza meg a veszélyeztettség napjainkban értelmezhető fogalmkörét. A törvény leírja, hogy a veszélyeztettség egy „olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza” (2009. évi LXXIX. törvény 2. § (1)). Ez a definíció tehát már átfogóan tartalmazza azokat a körülményeket és negatív hatásokat, amelyek megjelenése esetén megállapítható a gyermekvédelmi probléma, és a veszélyeztettség, továbbá a módosítást követően már nem csak a szűk családi közegre vonatkozik, hanem kiterjed a társadalom többi tagjára -más személyekre- is. Tehát egy általános iránymutatást ad az adott területen dolgozó szakemberek számára, egy meghatározott helyzet megítélésénél (Gál és mtsai 2019).

2.2. A veszélyeztetett gyermekek országos szintű statisztikai adatai

Nézzünk néhány statisztikai adatot is, melyek az Egészségügyi Közlöny 2020-as 14. számában -EMMI szakmai irányelvei- találhatóak. Az információkat az alkotók a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban KSH) adatok alapján nyerték. Az 1. ábra adatai a hazánkban veszélyeztettként nyilvántartott, bántalmazott és elhanyagolt gyermekek számának a változását mutatják 2012-től 2018-ig.

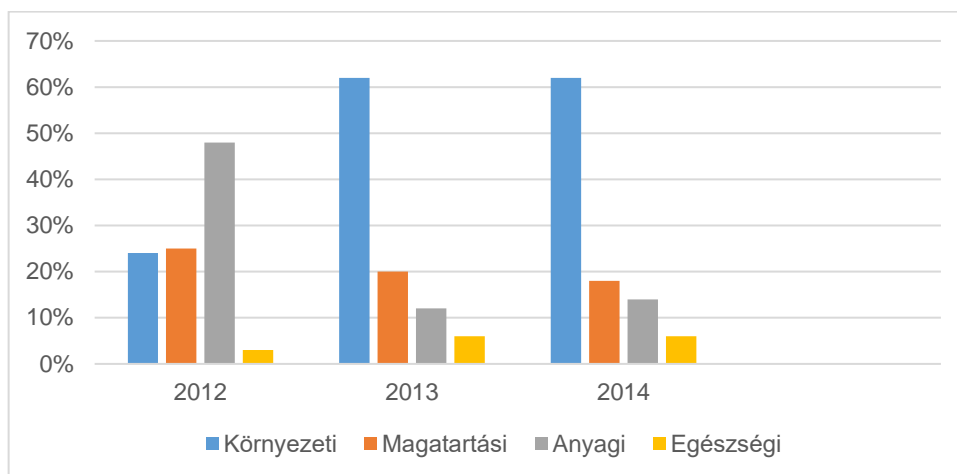
1.ábra A veszélyeztetett, bántalmazott, elhanyagolt gyermekek számának évenkénti változása (EMMI Szakmai Irányelv - 2020 - alapján saját szerkesztés)

Jól látható, hogy a gyermekek veszélyeztetettségének száma 2012 után kisebb csökkenést jelentett, mely 2018-ig nem mutatott nagyobb szintű változást. Míg 2012-ben a veszélyeztetett gyermekek száma 190 564 fő volt, amely arányait tekintve 10 %-ot mutatott, addig 2018-ra 173 604-re csökkent, azonban a gyermekek számához viszonyított százalékos arány nem változott. Az elhanyagolás esetében a 2012-es kiinduló 23 922 gyermekszámhoz viszonyítottan 2014-ben figyelhetünk meg kisebb emelkedést, ami mintegy 3000 gyermeket jelentett. 2017-re és 2018-ra ez a szám azonban jelentősen (9 000 fő) lecsökkent. Százalékos arányokat tekintve elmondhatjuk, hogy 2018-ban az elhanyagolt gyermekek száma 2012-höz képes minimálisan csökkent, a gyermeknépeséghez viszonyítottan 1,14 %-os arányt mutatott. A bántalmazott gyermekek száma mutatja a legkevesebb százalékos arányt, 2012-ben 0,36%, míg 2018-ban 0,39 %. Ez az arányszám egyben jelezheti azt is, hogy a gyermekbántalmazási eseteket nagyon nehéz felismerni, de mégis emelkedést mutat a jelentkező esetek száma. Nézzük meg számokkal is a gyermekbántalmazási eseteket. 2012-ben a bántalmazott gyermekek száma 6 828 fő volt, amely 2014-ben az elhanyagoláshoz hasonlóan egy nagyobb szintű emelkedést mutatott, 7 494 főre növekedett. 2017-re csökkenés volt tapasztalható (6 542 fő), majd 2018-ra, egy év leforgása alatt több mint 500 fővel emelkedett a gyermekbántalmazási esetek száma országos szinten (*Egészségügyi Közlöny* 2020).

A 2. ábra a veszélyeztetettség okok szerinti megoszlásának statisztikai adatait jelöli. Szükségszerűnek tartom megjeleníteni, hiszen azon szempontok is meghatározóak lehetnek a probléma vizsgálata során. Itt fontos megjegyezni, hogy 2013-ban a gyermekvédelem alapellátási területe megváltozott, kialakult az ún. járási rendszer. Ez azt jelentette, hogy a gyermekvédelmi hatósági intézkedések a járási gyámhivatalokhoz kerültek és a gyermekvédelmi központoknál új munkakör -esetmenedzser- jött létre. Ez a változás nem csak a veszélyeztetett gyermekek számának változását jelentette, hanem a veszélyeztetettség okainak fókuszpontjait is átváltoztatta. Korábban az anyagi nehézségek kerültek előtérbe, valószínűsíthetően azért, mert a települési önkormányzatok a statisztikai adataikat nagyobb részt a segélyek megállapításával vetették össze. Napjainkban azonban a fókusz a környezeti, magatartási okok felé irányul, mert a családsegítő központokban dolgozó szakemberek már komplexebben látják a családi rendszerekben felmerülő problémákat, így szélesebb körben értelmezik a veszélyeztetettség okait (*Statisztikai Tükör* 2016).

**2. ábra A veszélyeztetett gyermekek okok szerinti megoszlásának évenkénti változása
(Saját szerkesztés Statisztikai Tükör 2016. alapján)**

Látható, hogy 2014-ben a veszélyeztetett kiskorú gyermekek esetében vezető okként 62%-ban a környezeti tényezőket jelölték meg, míg a magatartási (18%), anyagi (14%) és egészségügyi (6%) okok csak jóval kisebb százalékos arányszámban voltak fellelhetőek. A 2013-as évet megelőző statisztikai adatok, azonban még az anyagi problémákat jelölték vezető okként. Az anyagi problémák 2012-ben például 48%-ra voltak tehetőek a veszélyeztetettségi tényezők esetében, míg a környezeti (24 %), magatartási (25 %) és egészségügyi (3%) okokat jóval alacsonyabb százalékos arányban tapasztalhattuk. Mindez jelzi, hogy a veszélyeztetettséget kiváltó tényezők a járási rendszer kialakulásával realisabbá váltak, mert maguknak a problémáknak az oka másfajta nézőpontot kapott.

2.3. A gyermekbántalmazás, az elhanyagolás és a veszélyeztetettség kapcsolata

Most pedig nézzük meg, hogy a veszélyeztetettség és két fő megnyilvánulási módja - gyermekbántalmazás és gyermekelhanyagolás- milyen kapcsolatban állhatnak egymással. A gyermekbántalmazás és az elhanyagolás még napjainkban is egy nehezen megközelíthető téma, még akkor is, ha ma már a média szinte minden nap foglalkozik vele. Ez azért lehetséges, mert nagyon kevés adat áll a szakemberek rendelkezésére, melyek beszerzése is problémát jelent (Árki és mtsai 2013).

A veszélyeztetettség egyik nagyon fontos elemeként beszélhetünk a gyermekbántalmazásról, mint meghatározott megnyilvánulási formáról. Azonban fontos kihangsúlyozni, hogy a gyermek veszélyeztetettsége a bántalmazás nélkül is megvalósulhat, például, ha önkárosító

magatartást tanúsít, vagy ha a család egészségi állapota, hátrányos helyzete, életvitele akadályozza az egészséges testi, értelmi, erkölcsi fejlődését (Katonáné 2004).

Katonáné a módszertani füzetében (2004) a gyermekbántalmazás alatt azt érti, ha valaki vagy valakik sérülést okoznak a gyermeknek, illetve annak megakadályozása érdekében semmit nem tesznek. Bármely élethelyzetben előfordulhat, hogy a gyermek bántalmazás áldozatává eshet.

Nézzük meg, hogy melyek azok az esetek. A családon belüli erőszak amennyiben a családtagok közötti erőszakos történések a gyermeket közvetve vagy közvetlenül érintik. Ebben az esetben ugyanis a gyermek személyiségfejlődését negatívan befolyásolja az, hogy szemtanúivá válik az erőszakos eseményeknek. Ezért ezekben az esetekben a gyermekjóléti szolgálat és a gyámhatóság bevonására is szükség van, nem elegendő csak a rendőrségi intézkedés (Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete 2006). Itt fontos megemlíteni, hogy a gyermekbántalmazás fogalomkörébe tartozik az is, ha valaki tanúja magának az erőszakos cselekménynek, tehát tud róla, de nem akadályozza meg, illetve nem jelzi azt a hivatalos szervek felé (Szódy 2017).

A családon belüli erőszakon túl, a gyermekbántalmazás formáit tekintve három típust különböztethetünk meg, a fizikai-, az érzelmi- és a szexuális bántalmazást. Gyermek esetében fizikai bántalmazásról beszélünk akkor, amikor a szülő szándékosan, vagy gondatlanságból úgy cselekszik, hogy az a gyermek fizikai sérüléséhez, halálához vezet, vagy vezethet, és amely a szülő vagy más olyan gondozási illetőleg nevelési feladatot gyakorló személy felelősségi körébe tartozik. Mindez lehet egyszeri, vagy ismételten, rendszeresen előforduló is (Katonáné 2004).

Érzelmi bántalmazáskor viszont már rendszerességről beszélünk, mely hosszú ideig tart, és súlyos, tartósan káros hatással van a gyermek érzelmi fejlődésére. Ezen túl tartalmazhat még a gyermek korának és fejlettségi szintjének nem megfelelő elvárásokat, továbbá olyan élethelyzeteket, amelyekben a kiskorú fél vagy veszélynek van kitéve. Érzelmi bántalmazásnak számít a gyermek mozgásának korlátozása, lekicsinylés, bűnbakká tétel, fenyegetés, visszautasítás, elutasítás, és a rettegésben tartás is (Katonáné 2004).

A gyermekbántalmazás harmadik fajtája a szexuális bántalmazás, ami nem más, mint a gyermek kényszerítése a szexuális aktivitásra, illetőleg a kiskorú kizsákmányolása. Itt a gyermek tehát nem képes önmaga érteni az adott helyzetet, nem tud érdemi beleegyezést adni, mert személyisége még nem elég érett rá (Katonáné 2004).

Finkelhor is a fentiekhez hasonlóan gondolkozott, álláspontja szerint a szexuális bántalmazás megítélésénél erkölcsi okokra kell támaszkodni. Véleménye szerint a gyermek szabadon

nem mondhat igent vagy nemet a felnőttel létesítendő szexuális kapcsolatra, mert a felnőtt felügyelete alatt áll, és tőle függ az anyagi és létbiztonsága is. Megállapította azt is, hogy pszichológiai akadály is van a beleegyezés szabadságának, mert a gyermek számára éppen a fent leírt alárendelt helyzet okoz nehézséget abban, hogy nemet mondjon a felnőttnek (*Krezi 1995*).

A veszélyeztetettség másik fontos tényezője az elhanyagolás, amely alapvetően akkor áll fenn, ha a gyermek szülője vagy gondviselője rendszeresen elmulasztja a kiskorú alapvető szükségleteinek kielégítését, nem nyújt védelmet a számára, nem látja el megfelelően a felügyeletét, és ezzel súlyos ártalmat okoz számára. Az elhanyagolásnak két formáját különböztethetjük meg: az egyik az érzelmi elhanyagolás, ami az érzelmi biztonság-, az állandóság- és a szeretetkapcsolat hiányában, a gyermek kötődésének elutasításában, illetőleg a kiskorú jelenlétében történő erőszakos, támadó magatartásban mutatkozik meg.

A másik a fizikai elhanyagolás, amikor a szülő vagy gondozó nem biztosítja a gyermek számára az alapvető fizikai szükségleteket. A fizikai elhanyagolásnak tekinthetjük a nem megfelelő higiénés feltételek biztosítását, a felügyelet hiányát, valamint a gyermek védelmének elmulasztása. De ide soroljuk még az orvosi ellátás késleltetését, vagy a védőoltások beadásának indokolatlan elmulasztását is (*Katonáné 2004*). Tehát az elhanyagolás mind a két formája is jelzi a veszélyeztetettséggel való kapcsolatát, ugyanis azt mutatja, hogy amennyiben a gyermekkel nem úgy foglalkozunk, ahogy azt a szükségletei kívánják, akkor veszélybe kerül lelki, értelmi, erkölcsi és fizikai fejlődése is.

A gyermekekkel foglalkozó szakemberek a gyermekbántalmazás és gyermekelhanyagolás esetében általában az Egészségügyi Világszervezet (továbbiakban WHO) definícióját alkalmazzák. A WHO meghatározása szerint a gyermek bántalmazása és elhanyagolása magába foglalja „a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmódot, a szexuális visszaélést, az elhanyagolást vagy hanyag bánásmódot, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolást, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul” (*Statisztikai Szemle 2017*).

A rossz bánásmód, azonban még nem merül ki a gyermekbántalmazás és elhanyagolás problémakörével. Itt szeretném megemlíteni a rossz bánásmód egyik különleges esetét, a magzatot károsító magatartást, amikor a várandós anya, a nem megfelelő életmódjával veszélyezteti a magzat egészségét. Továbbá ide sorolandó még az újszülöttgyilkosság is, amikor az anya a szülést követően az újszülött halálát okozza, mindezt tevőlegesen vagy magára hagyással (*Katonáné 2004*).

A gyermekbántalmazást és elhanyagolást bár sokszor a veszélyeztetettségétől külön elemzik, mert a megítélésük, felismerhetőségük és a hatásuk is különböző, mégis szükség van mindkettő ismeretére, hiszen egyikről sem beszélhetünk a másik nélkül.

2.4. Szakemberek feladatai gyermekbántalmazás és elhanyagolás esetében

Már a fentiekben is említettem, hogy a gyermekek elhanyagolásának két formáját különböztetjük meg. Katonáné szerint az egyik a gyermekek fizikai elhanyagolása, amely mindenki számára látható jeleket mutat, hiszen ekkor a gyermeket nem veszi körül egészséges környezet, tiszta, rendezett lakás, étrendje, napirendje és szabadidejének eltöltése sem az életkorának megfelelő. A szegénységben élő családok esetében gyakran előfordulnak ezek a problémák, ezért számukra olyan szolgáltatásokat szükséges nyújtani, melyek hozzá segítik őket a fenti problémák rendezéséhez. Ezen túl olyan családok esetében is találkozhatunk fizikai elhanyagolással, ahol a szülők mindezt megengedhetnék maguknak, mégsem jut a gyermek szükségleteinek kielégítésére megfelelő figyelem. Ezekben az esetekben a legtöbbször arra derül fény, hogy az adott család mentális, lelki problémával küzd. Itt a segítő szakemberek a probléma megoldásában, az indulatok kezelésében, és azok feldolgozásában nyújthatnak segítséget a család számára (Katonáné 2004).

A másik forma a lelki elhanyagolás. Ez esetben viszont már a segítő szakembereknek arra kell törekedniük, hogy a család lelki harmóniáját minél előbb helyreállítsák (Katonáné 2004).

A gyermeket ért bántalmazási esetekben is fontos szerep jut a szakembereknek, akár a tünetek felismeréséről, az okok feltérképezéséről vagy a megoldásról beszélünk. A kiskorú fizikai bántalmazása esetében azonban több nehézséggel is szembe kell nézniük a szakembereknek. Például, hogy a bántalmazásról a gyermek gyakran titokban beszél, mert fél a bántalmazó további agresszivitásától, sőt mi több ez esetben általában a környezet is hallgat, mert a család saját dolgának tartja. Szakmai tapasztalataim szerint azonban napjainkban fizikai bántalmazás fordul elő azokban az esetekben is, amikor a szülők nem rendelkeznek megfelelő nevelési eszközökkel és akadályokba ütköznek gyermekük nevelése során. Ilyenkor előfordul, hogy a szülők tehetetlenségükben követik el a bántalmazást. Ezekben az esetekben a szülőknek azzal nyújthat támogatást a segítő szakember, ha nevelési technikákkal látja el őket. Ehhez azonban az is szükséges, hogy a szülők is elfogadják a szakember tanácsait és együttműködjenek. Ettől függetlenül fizikai bántalmazás esetén, az az elsődleges feladata a szakembernek, hogy azonnal megakadályozza a tettegességet. A fizikai bántalmazást minden eset-

ben jelezni kell. Ez azért fontos, mert ennek hiánya azt is tükrözheti, hogy a segítő szakember nem képes a szülővel kommunikálni, és ezzel megerősítik a gyermekben a kiszolgáltatottság érzését is (Katonáné 2004).

Amikor azonban a gyermekek lelki bántalmazásáról beszélünk, akkor pontosan felismerhető jeleket találhatunk. Itt az jelenthet nehézséget a szakembereknek, hogy nem feltétlenül lehet megkülönböztetni a lelki elhanyagolástól, ugyanis a lelki bántalmazás hátterében is legtöbbször a szülők saját mentális betegsége áll. A lelki bántalmazást a lelki elhanyagolástól úgy lehet megkülönböztetni, hogy míg az elhanyagolásnál a szülő nem foglalkozik a gyermekkel, tehát passzív, addig a bántalmazásnál, valamivel bünteti a gyermekét (Katonáné 2004).

A gyermek szexuális bántalmazásánál figyelhető meg leginkább, hogy nehezen felismerhető. Egyrészt azért, mert mind a bántalmazott, mind azon családtagok, akik tudhatnak a szexuális bántalmazásról hallgatnak. Másrészt, mert a szexuális bántalmazás tünetei nem egyértelműek. A szexuálisan bántalmazott gyermekeknél ugyan előfordul alvászavar, étkezési zavar, szorongás, visszahúzó viselkedés, váratlan agresszió, orvosi szempontból nem indokolható fájdalmak, iskolai teljesítmény visszaesése, motivátlanság, kortársakhoz való viszony megváltozása, kihívó viselkedés, de ezek a tünetek nem feltétlenül vonatkoztathatók a szexuális bántalmazáshoz, azonban mindenképpen kiemelt figyelmet igényelnek (Katonáné 2004).

2.5. A gyermekbántalmazás és elhanyagolás bizonyíthatóságának problémái

Már a fentiekben is említettem, hogy a gyermekbántalmazás és elhanyagolás előfordulását a szakemberek számára nagyon nehéz bizonyítani. Elsősorban azért, mert nehézséget jelent annak eldöntése, hogy hol található a határvonal a még elfogadható szülői magatartás és a gyermekbántalmazás vagy elhanyagolás között. Másodsorban pedig azért, mert a bántalmazás, vagy az érzelmi elhanyagolás tényére egyáltalán nem, vagy csak későn derül fény. Ennek egyik oka lehet az érintett családok társadalomtól való izolációja, elszigetelődése is. A bántalmazó családokra gyakran jellemző ugyanis, hogy a sértett gyermeket a családon kívüli, esetleges támogató közösségtől teljes mértékben eltiltják, elszigetelik, ezért a kiskorú nem is tudja, hogy kihez vagy hová forduljon segítségért. Sok esetben jellemző, hogy a bántalmazott gyermek nem is gondolja, hogy külső támogatásra vagy segítségre lenne szüksége. Ez a fajta viselkedés egy gyermek részéről azért fordulhat elő, mert a kiskorúak csak ritkán kérdőjelezik meg szüleik vagy nevelőik nevelési szokásait és viselkedését. Bántalmazás esetén rizikó tényezőként jelenik meg az is, hogy a bántalmazó szülő fenyegeti a kiskorút, aki ezért nem be-

szél. Előfordulhat az is, hogy maga a kiskorú érez szégyent. Sőt, ami a nagyobb problémát jelenti, hogy gyakran a család környezetében élő és a bántalmazásról tudomást szerző személyek beavatkozása is elmarad. Ennek egyik oka, a társadalmi idegenkedés magával a bántalmazással való beavatkozással kapcsolatban. Sok esetben a szemtanúk ugyanis attól tartanak, hogy saját maguk is belekeverednek egy hatósági ügybe (*Herczog 2007*).

Magának a bántalmazásnak azonban vannak gyanújelei, melyeket a kiskorú a viselkedésével jelez, vagy mutat. A bántalmazott kiskorú viselkedésbeli változásain túl, a bántalmazásnak jól felismerhető, külső jegyei is lehetnek. A gyermek viselkedésében mutatkozó tünetek, azonban más okokra is visszavezethetőek, nem feltétlenül a bántalmazásra utalnak. Ezért is jellemző, hogy magát a bántalmazás tényét, csak pszichológiai vagy orvosi vizsgálatok, továbbá a környezet feltérképezése alapján lehet igazolni vagy akár elvetni. Fontos tehát kiemelni a jelzési kötelezettség teljesítését, amely lehetővé teszi azt, hogy olyan szakemberek vizsgálják ki a történeteket, akik kompetensek a gyermekbántalmazás területén (*Babity 2013*).

Nehézséget jelent a szakemberek számára a bántalmazás megállapítása során az is, hogy az agresszív szülők nem minden esetben mutatnak bántalmazó magatartást, törődőmagatartás jellemzi őket (*Babity 2013*).

Szintén a gyermekbántalmazás vagy elhanyagolás megállapíthatóságának problematikáját jelöli, hogy a fiatalabb gyermekek, az életkori adottságaikból kifolyólag úgy vélekednek, hogy viselkedésükkel rászolgáltak arra, hogy testi fenytéssel büntessék őket szüleik. Ebből adódik, hogy a bántalmazott gyermek önmagát hibáztatja, önvádaskodik. Ez többek között azért nehezíti a szakemberek munkáját, mert ilyenkor a gyermek a bántalmazás esetében tett beszélgetések és vizsgálatok során a szülővel vállal lojalitást, és titkolja a történeteket. Éppen ezért fontos, hogy a bántalmazás tényének megállapítását komplex, több szakemberből álló teamben végezzük. Fontos szerepet játszhat a bántalmazás vagy elhanyagolás megítélése során a gyermekorvos, védőnő, pszichológus, szociális gondozó, vagy egyéb szakemberek, mint pedagógusok, gyermekvédelmi felelős (*Babity 2013*).

A Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesületének Kézikönyve (2006) a gyermekbántalmazás és az elhanyagolás terén javaslatot tesz a megelőzésre, hiszen az is nagyon fontos feladata a segítő szakembereknek. A prevenció területén leginkább a gyermekvédelmi törvény rendszere, annak ellátási formái és a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó hatósági intézkedések nyújthatnak segítséget. Az elsődleges vagy primer megelőzés érdekében mindenki számára elérhető és hozzáférhető szolgáltatásokat szükséges biztosítani. Ezeket a feladatokat elsősorban a gyermekjóléti szolgálatok végzik, mégpedig az általuk működtetett észlelő- és jelzőrendszeri tagok segítségével.

3. A család- és gyermekjóléti szolgálatok tevékenysége

A gyermekvédelmi törvény életbe lépésekor, 1997. november 1.-jén jöttek létre hivatalosan is az első gyermekjóléti szolgálatok (Makai 1999). A gyermekjóléti szolgálatok létrehozásának gondolata a rendszerszerű, megelőző gyermekvédelmi ellátás hiánya miatt vetődött fel először. A szolgáltatást kezdetben önkéntes alapon keresték fel a rászoruló családok a támogatások és a segítségkérés igénybevétele miatt. Az évek során azonban a gyermekjóléti szolgáltatás lassan elkezdett háttérbe szorulni, mert előtérbe kerültek azon gyermekvédelmi feladatok, melyek kontrollt gyakoroltak a családok életében. Ilyen feladatok voltak az önkéntes együttműködésen alapuló gondozás, vagy a védelembe vétel, mely már hatósági intézkedést is maga után vont. Ennek tudható be az is, hogy magát a gyermekjóléti szolgáltatásokat igénybe vevő személyek köre is lecsökkent. Ezen a tendencián kívántak a rendszer kidolgozói később változtatni, ezért létrehozták a gyermekjóléti központokat, ahová átkerültek a már fentiekben is leírt hatósági intézkedések – védelembe vétel, ideiglenes hatályú elhelyezés, nevelésbe vétel, családbafogadás- körei (Rubeus Egyesület „Szedervessző” 2015).

A gyermekjóléti szolgáltatás alapvetően egy olyan, a gyermekek érdekeit védő személyes, speciális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereivel szolgálja a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítését, veszélyeztetettségének megelőzését, a már kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetőleg a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését. Feladata tehát, hogy a kiskorú testi-, lelki egészségének, illetve a családban történő nevelkedésének érdekében a szülők a szakemberektől megkapják a megfelelő tájékoztatást és segítséget a támogatások lehetőségéről, igénybeviteléről (Rubeus Egyesület „Szedervessző” 2015).

Fentiekén túl a gyermekjóléti szolgálatok egyik fontos feladata az is, hogy a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében feltárja az előidéző okokat és javaslatot készítsen a megoldásra.

Az észlelő- és jelzőrendszer működtetése is a gyermekjóléti szolgálatok fontos feladata közé tartozik. Az észlelő- és jelzőrendszer működésének jogi háttérét többek között a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 9. §-a adja. A rendelet meghatározza a család- és gyermekjóléti szolgálatok észlelő- és jelzőrendszeri működésének feladatait. Kezdeményezi, szervezi, és összehangolja az észlelő- és jelzőrendszeri tagok együttműködését, felhívja a figyelmet a jelzési kötelezettség írásban történő teljesítésére, fogadja a beérkező jelzéseket, majd intézkedési javaslatot tesz. (15/1998. (IV. 30.) NM rendelet)

Amennyiben a gyermek veszélyeztetettsége felmerül, a megszüntetése érdekében a gyermekjóléti szolgáltatás feladata, hogy a gyermekkel és családjával végzett szociális munkával, azaz a családgondozással rendezze a gyermek problémáit, illetve állítsa helyre a családban jelentkező működési zavarokat. Mindezekon túl a gyermekjóléti szolgálatok feladatkörébe tartozik a családi konfliktusok megoldásának elősegítése is (Soós 2005).

3.1. A családszolgálatok észlelő- és jelzőrendszerének működése

A Gyermekvédelemről és a Gyámügyi Igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, valamint a 15/1998. (IV. 30.) törvény 9. §. a család- és gyermekjóléti szolgálatok feladataként jelöli meg az észlelő- és jelzőrendszer kiépítését, és egyben meghatározza a tagjait, azok kötelező együttműködését, a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítését, magának a veszélyeztetettségnek a megelőzése és megszüntetése érdekében (Rubeus Egyesület „Szedervessző” 2015). Ahhoz azonban, hogy a jelzőrendszer jól működjön, és a jelzések időben eljussanak a kompetens intézményhez, szolgáltatóhoz, illetve szakemberhez, fontos a rendszer megfelelő kiépítése és a folyamatos működtetése. A 15/1998 NM rendelet 14. § (2) bekezdése határozza meg, hogy a gyermekjóléti szolgáltatásnak olyan észlelő- és jelzőrendszert kell működtetnie, amely lehetővé teszi, a veszélyeztető okok feltárását és felismerését (Rubeus Egyesület „Szedervessző” 2015). Tehát az eredményes munka érdekében a gyermekjóléti szolgálatnak egy jól működő személyes kapcsolatra kell törekednie a jelzőrendszer tagjaival. Kiemelendő, hogy a segítő tevékenység során, a különböző szakemberek a kompetencia határokat betartva, de ugyanakkor egymással konzultálva, egymás munkáját megismerve, támogatva, és azt kiegészítve dolgozzanak a közös cél érdekében. A fenti rendelet előírja és a gyermekjóléti szolgálatok részéről szabályozza is, hogy minden év március 31. napjáig tanácskozást szükség szerű szervezniük, ahol értéklik a jelzőrendszer éves működését, és javaslatot tesznek a működésük javítására (Emberi Erőforrások Minisztériuma 2017).

A jelzőrendszer működése ugyanis nagy mértékben meghatározza, hogy az adott segítő tevékenység, családgondozás mennyire eredményes. A tagok együttműködése egy adott esetben általában a beérkező jelzéssel kezdődik a gyermekjóléti szolgálat felé. A jelzés érkezik személyes felkeresés útján, telefonon, és írásban is. A beérkező jelzés esetén a jelzést felvevőnek rögzítenie kell az információ tartalmát, az adatközlő nevét, és a közlés idejét. Ezt követően a beérkezett eset vagy az ügyeletes családgondozóhoz, vagy a csoportvezető által kijelölt személyhez kerül. Fontos, hogy a jelzést követően egy cselekvési tervet szükséges kialakítani a szakembernek, amely elősegíti, hogy milyen irányban induljon el az adott prob-

léma kapcsán. Ha például az illetékes családgondozó, úgy ítéli meg, hogy azonnali beavatkozásra van szükség, akkor 24 órán belül köteles felvenni a kapcsolatot a családdal, klienssel. Egyéb esetben 3 munkanapon belül kell családlátogatást tenni, ezt követően pedig 15 munkanapon belül írásbeli tájékoztatást nyújtani a jelzést adó számára. Az észlelő- és jelzőrendszer alapelveit is nagyon fontos a szakembereknek betartani az együttműködésen túl. Például azt, hogy a tevékenységnek mindenkor a kliens érdekeit kell szolgálnia, a jelzőrendszer tagjainak szakmai tevékenységük során kötelessége a titoktartás, és az információk felelős kezelésének biztosítása, illetve minden esetben, tiszteletben kell tartani minden ember értékét, méltóságát és egyediségét. Az észlelő és jelzőrendszer működésének tehát vannak fontos szabályai is, melyeket az alapelveken túl szükséges betartani. Fontos tehát, hogy a jelzőrendszeri tagok megfelelő együttműködési szabályokat alakítsanak ki és határozzák meg a kompetenciahatárokat (Emberi Erőforrások Minisztériuma 2017).

A gyermekvédelmi törvény meghatározása szerint, a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgálatnál és hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása esetén. Jelzéssel bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit védő társadalmi szervezet is élhet (Emberi Erőforrások Minisztériuma 2017).

A statisztikai tükör 2014-es adatai szerint a jelzőrendszeri tagok közül a legtöbb jelzést azok az intézmények teszik a gyermekjóléti szolgálatok felé, ahol az érintett gyermekek a hétköznapjaik nagy részét töltik. A 2014-es statisztikai adatok szerint például az oktatási-, nevelési intézmények által érkezett megkeresések az összes jelzés 39,7 % tették ki (*Statisztikai Tükör* 2016).

3.2. A Kaposvári Humánszolgáltatási Gondnokság Családsegítő és Gyermekjóléti Központjának bemutatása

A Kaposvári Humánszolgáltatási Gondnokság Családsegítő és Gyermekjóléti Központ az 1997. évi XXXI. Törvény hatására jött létre, Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata tartja fenn. Az intézmény megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel rendelkezik ahhoz, hogy a családok megkapják a kellő szociális segítséget. Különböző alapítványok és magán személyek is támogatják az intézményt adományokkal, melyeket a kliensek részére ajánlanak fel.

A Családsegítő és Gyermekjóléti Központ fő feladata, a személyes gondoskodás keretében tartozó szociális alapellátás biztosítása a rászoruló családok részére. Ezen felül adósságkezelési szolgáltatáshoz kapcsolódó feladatokat is ellát. Az adósságkezelési szolgáltatás a szociáli-

san rászoruló családok számára nyújtott segítő szolgáltatás. Adósság kezelés keretében azon családok gondozását végzik, akik nagyobb összegű tartozást halmoztak fel a lakhatásuk terén és azt önerőből, saját forrásból rendezni nem tudják. A területileg illetékes önkormányzat a tartozást rendezi, cserében a család vállalja, hogy egy éven keresztül önkéntes alapon együtt működik az adósságkezelést végző segítő szakemberrel és nem halmoz fel ismételt tartozást. Ezt a kliens a havi befizetési bizonylatokkal igazolja.

A Kaposvári Humánszolgáltatási Gondnokság Családsegítő és Gyermekjóléti Központja 2016. január 1-jétől egy új csoporttal, Járási csoporttal bővült. A Járási Csoport a Kaposvári Járás egész területén család és gyermekjóléti központként látja el a gyermekvédelmi, „hatósághoz közeli” feladatokat. A csoport feladatai közé tartoznak a védelembe vételi, nevelésbe vételi, ideiglenes hatályú elhelyezést érintő gondozások, továbbá a vérszerinti gondozás.

A Szolgáltató Csoport Kaposvár város területén nyújt szociális támogatást a segítségre szoruló családok részére. A csoport tagjai, a családsegítő szakemberek, akik folyamatosan figyelemmel kísérik a Kaposvár területén élő gyermek- és fiatalkorú, valamint fiatal felnőtt lakosság helyzetét, továbbá kezdeményezik az egyes rászoruló csoportok, személyek törvényben meghatározott vagy más speciális ellátását. A központ által nyújtott ingyenes szolgáltatások a következők: jogi, pszichológiai, orvosi tanácsadás, életvezetési tanácsadás. A Szolgáltató Csoport jelenleg egy fogyatékosügyi tanácsadót is alkalmaz, aki segítséget nyújt a fogyatékkal élő emberek szociális ügyeiben történő ügyintézésben, életvezetési tanácsadást nyújt, továbbá a szociális otthonokban történő elhelyezésben is közreműködik.

4. A gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének vizsgálata esettanulmányok alapján

4.1. A vizsgálat módszertana

Vizsgálatom tárgyát a Kaposvári Humángazdálkodási Gondnokság Családsegítő és Gyermekjóléti Központ Szolgáltató Csoport észlelő- és jelzőrendszerének működése, illetve a bántalmazott-, elhanyagolt gyermekek gondozása során felmerülő problematikus pontok vizsgálata képezte. Az esetek tanulmányozása révén szeretnék képet kapni, hogy a bántalmazás és elhanyagolás mögött álló okok és körülmények a valóságban megegyeznek-e a szakirodalomban leírt megállapításokkal. A vizsgálattal az a célom, hogy egy átfogó és pontos képet kapjak a családsegítő szakemberek munkája során felmerülő akadályokról, az észlelő- és jelzőrendszer működéséről, a jelzőrendszeri tagok együttműködéséről.

Fentiekben leírtak alapján feltételezem, hogy a jelzőrendszernek a hatékony működése függ a szakemberek együttműködési képességétől és megfelelő kommunikációjától, valamint a gyermekbántalmazásnak és elhanyagolásnak az időben történő felismerhetőségétől. Továbbá feltételezem, hogy a családsegítő szakemberek munkájának eredményességét meghatározza, hogy milyen időben érkezik meg a jelzés.

A kutatásom során esettanulmányok és a családsegítő szakemberekkel végzett tematikus interjúk elemzésével keresem a választ arra, hogy a jelzőrendszer eredményessége és hatékony működése függ-e a tagok együttműködési képességétől. Továbbá, hogy a gondozási folyamat során milyen akadályozó tényezők jelentenek problémát a segítő szakemberek számára abban, hogy a már kialakult veszélyeztettség megszüntethető legyen és ne kerüljön sor a veszélyeztetett gyermekek családból történő kiemelésére.

Azért választom az esetelemzést kutatási módszerként, mert úgy vélem, hogy így jobban betekintést nyerhetek a családsegítő szakemberek oldaláról az egyes gyermekbántalmazási és elhanyagolási esetek folyamatába. A tematikus interjúkat azért látom megfelelőnek, mert az esetek kapcsán tapasztalt nehézségek és megoldási stratégiák könnyebben megközelíthetővé válnak számomra. Fő szempontom az esetek kiválasztása során, hogy olyan családokról kapjak információt, ahol a gyermekbántalmazás és az elhanyagolás különböző fajtái fedezhetőek fel. Az esettanulmányok elemzése során igyekszem minél szélesebb körben mintát keresni, hogy a felmerülő nehézségeket minél szélesebb körben átlássam.

Első esetem egy olyan család, ahol az apa, illetve nevelő apa fizikai és érzelmi bántalmazást követett el három nevelt, kiskorú gyermekével szemben. A második esetleírásban egy család anyagi és lakhatási problémái miatt megszüntetett szülői felügyeleti jogok körüli eljárást vizsgálom. A harmadik esetben az elhanyagolás és szexuális abúzus bizonyíthatósága tekintetében a jelzések szükségszerűségének fontosságát vizsgálom. A negyedik esetleírás során egy olyan családot mutatok be, ahol gyermekbántalmazás gyanúja ügyében indult az apával kapcsolatban. Az ötödik esetleírásban egy tipikus családon belüli bántalmazást érintő eseten keresztül járom körbe a jelzési hiányosságokból eredő akadályokat.

4.2. Esettanulmányok bemutatása

4.2.1. Fizikai bántalmazás, bűnös vagy áldozat?

A családi környezet, előzmények:

A hat tagú család, egy egyszobás önkormányzati bérlakásban él. A lakás a hat főnek szűkös, de berendezési tárgyakkal jól felszerelt és megfelelő állapotú, tisztántartott. A család jövedelmét a családi pótlék és az apa munkából származó jövedelme teszi ki. Az édesanya nem rendelkezik munkaviszonnyal. A gyermekek közül hárman az anya korábbi, bántalmazó kapcsolatából származnak, de az apa örökbe fogadta őket. Az anyának és az apának egy közös gyermekük született, Márk, aki jelenleg négyéves. A szülők internetes párkereső oldalon ismerkedtek meg. A kapcsolatuk kezdete is meghatározó, mert az anya akkor még, a volt, szintén bántalmazó párjának a szüleivel élt a három gyermekével közösen. A pár megbeszélte, hogy Kíra, az anya eljön Kaposvárra és ott találkoznak. A családtagok tudomást szereztek a találkozóról és utána küldték az összes ruháját, majd elmondták, hogy hozzájuk többet már nem mehet. Így indult el a szülők hét évvel ezelőtti kapcsolata, amely, az anya elmondása szerint nagy szerelemnek indult.

Pedagógiai jellemzések:

Az anya korábbi kapcsolatából származó gyermekek iskolás korúak. Júlia 14 éves lány, aki a pedagógiai jellemzés leírása szerint jó tanuló, jó önértékeléssel rendelkező, barátságos diák. A gyermek az iskolából nem hiányzik, de a pedagógusok szerint vannak agresszív megnyilvánulásai. Az iskolai és óvodai szociális munkás azonban jelezte a családsegítő felé, hogy bár az osztályfőnök nem írta le, de szóban elmondta, hogy a fiatalos lány szexuális jeleneteket tartalmazó filmeket néz és viselkedésében is láthatóan nyitottá vált a nemi életre. Dániel 10

éves kislány, aki a pedagógusa leírása szerint átlagos tanulmányi eredményekkel rendelkező tanuló, azonban korrepetálásra szorul. Dánielnek kevés baráti kapcsolata van az osztályban, de azok tartósak. A pedagógusai nem figyeltek meg nála semmilyen bántalmazásra utaló jelet sem. Zsombor hét éves, első osztályos gyermek, aki a pedagógusai megítélése szerint eleven, „izgó-mozgó”, így a magatartásával rendszeresen zavarja a tanórák rendjét. Zsombor a felnőttekkel szemben tisztelettudó, de a társait gyakran megüti, fellöki és a viselkedése is alapvetően durva. A gyermek a pedagógusok megítélése szerint a környezetét sem tartja tisztán, és a felszerelését is gyakran elhagyja. Az óvodás korú gyermekkel kapcsolatosan az óvoda pedagógusok azt jelezték, hogy megfelelően ápolt, korához képest jó fejlettségű gyermek, akinek a viselkedésén nem tapasztalható, hogy bántalmazták volna, viszont az látható, hogy a szűk lakhatási körülmények miatt a kiskorú gyakran fáradt.

A családsegítő szolgálathoz érkező jelzés:

A családdal kapcsolatosan a Kaposi Mór Oktató Kórház pszichiátriai osztályának a szociális munkása jelzett, hogy az anya öngyilkossági kísérletet tett, mert a párkapcsolatában egyedül érezte magát. A jelzést tevő szakember elmondása szerint, az anya krónikus önbizalomhiánnyal küzd és mivel a családban négy kiskorú gyermek is nevelkedik, ezért családsegítő szakember segítsége is szükségszerű.

A családsegítő szakember tevékenysége:

A családsegítő a jelzést követően három munkanapon belül kereste fel a családot a jelzést tevő által megadott laccímen. A szülőkkel való beszélgetése során kiderült, hogy az apa, György fizikai és verbális bántalmazást is szokott alkalmazni a gyermekek nevelésében. Ezt György saját maga mesélte el felismerve a probléma súlyosságát, kérte a segítségét. Fény derült arra is, hogy az apa saját maga is egy bántalmazó családban nevelkedett fel, alkoholista édesapa mellett, így nem voltak megfelelő szülői, nevelési mintái. Az apa a gyermekekkel éppen ezért sok esetben kiabált is és fakanállal, kézzel is megverte őket, de megítélése szerint nem erőszakosan. György ettől függetlenül, érzi, hogy a verés nem megfelelő nevelési módszer.

A családsegítő szakember megkezdte a család önkéntes együttműködésen alapuló gondozását, melynek a szülők párkapcsolatának rendezése és pszichológus által történő megsegítése volt a cél. A szülők együttműködtek a családsegítővel. A gondozás során kiderült, hogy a szülők nem egy nevelési elvet vallanak, ez teremtett közöttük számos konfliktus helyzetet. Zsombor otthon is az iskolához hasonló magatartást tanúsít, és az egész napos munka miatt fáradt apa

ezt nehezen viseli. A szűk lakhatási körülmény számos konfliktus forrást eredményez a család életében, mert egyik félnek sincs lehetősége a félrevonulásra.

Az eset kimenetele:

A bántalmazás miatt a gyermekek védelembe vételi eljárása folyamatban van, a szülők és a gyermekek családterápiára járnak. Az édesanya külön pszichológiai megsegítésben részesül. Mivel a bántalmazásokkal kapcsolatban nem keletkezett látlelet, így a rendőrség az ügyet bizonyíték hiányában lezárta.

Családsegítővel végzett tematikus interjú

Bár ez az eset sikeresnek mondható abból a szempontból, hogy az apa saját maga is belátja, nevelési módszerei nem megfelelőek és a felajánlott segítséget igénybe veszi, amely a kialakult helyzet megoldását is jelentheti. Véleménye szerint azonban attól még az apa bűncselekményt követett el, amiért nem kapta meg a kiszabott büntetést. A családsegítő a bántalmazással kapcsolatos esetek kapcsán egyik akadályozó tényezőnek, a hatóságok és a törvényi háttér hiányosságait emelte ki.

A családsegítő szakembert a tematikus interjú során az iskolai jelzőrendszer tagjaival való együttműködéséről kérdeztem. Elmondta, hogy vannak olyan oktatási-nevelési intézmények, akikkel kifejezetten jó a kapcsolata, de többségében úgy érzi, hogy a pedagógusok nagyon ritkán jeleznek egy-egy problémás eset ügyében. Tapasztalatai szerint az igazolatlan iskolai hiányzások és a szülőkkel való konfliktusok esetén keresik fel és teszik meg a jelzést a pedagógusok a családsegítő szolgálat felé. A segítő szakember elmondta azt is, hogy sok esetben a bántalmazással, elhanyagolással és igazolatlan iskolai hiányzással kapcsolatos jelzések már olyan későn érkeznek meg, hogy a veszélyeztetettség megszüntetése a szociális segítő munka keretében már nagyon nehezen megoldhatóak. Megítélése szerint, ha egy-egy jelzés még a problémák tapasztalásának a kezdetén történne meg, akkor akár prevenció keretében is lehetőség lenne az adott kiskorúak veszélyeztetettségének megelőzésére. A családsegítő elmondta, hogy ő bántalmazás esetén nem szokta tájékoztatni az oktatási intézményeket, mert véleménye szerint a bántalmazás az adott családokon belül történik és így nem tartozik rájuk. Megítélése szerint akkor az a legfontosabb, hogy a család megkapja a szükséges támogatást és segítséget.

Az esettel kapcsolatos tanulságok, következtetések:

Számomra több olyan tényező is felmerül, amely a családsegítő szakemberek munkáját és a jelzőrendszerrel való együttműködését akadályozza. Egyrészt problémának tekintem, hogy a hatóság az eljárást látlelet hiányában lezárja. Ebben az esetben a nevelőapa együttműködő képessége nem jelent problémát, de a családsegítő szakember megítélése szerint sok esetben a bántalmazó szülő részéről ez semmilyen visszatartó erővel nem bír. Ez azért is problematikus lehet, mert így a gyermek a későbbiek során is bántalmazás áldozatává válhat és egy idő után elveszti a bizalmát az emberek felé.

Az esetelemzés során felmerül annak a kérdése is, hogy az érintett pedagógusok miért nem tettek eleget jelzési kötelezettségüknek a 14 éves lánnyal kapcsolatban. Ha egy serdülőkorú gyermek szexuális tartalmú filmeket néz, az jelzési értékkel bír, de a korosztályának megfelelő magatartása miatt nem eldönthető, hogy kell-e jelezni a családsegítő központ felé. Megdöbbenően hallgattam azonban a családsegítő szakember véleményét arról, hogy a családon belül történt bántalmazás esete nem tartozik a pedagógusokra.

Véleményem szerint, a gyermekkel foglalkozó pedagógusok nagyon sok esetben segítséget nyújthatnának a családsegítő szakemberek számára, hiszen ők azok, akik a kiskorúakhoz a szülőket követően a legközelebb állnak. Továbbá, ha a pedagógusok kellő információval rendelkeznének a gyermekkel és a szülőkkal kapcsolatban, akkor a saját munkájuk során is érzékenyebbé válhatnának a gyermekeket érintően.

A családsegítő szakemberek munkájának folyamata is rendkívül jól látható az esetleírás kapcsán. A törvényben leírt kötelezettségeket a családsegítő szakember betartotta, és a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetése érdekében a szükséges intézkedéseket megtette. Felvette a családdal a kapcsolatot, megkezdte a család önkéntes együttműködésen alapuló gondozását, amelynek keretében tovább irányította a szülőket pszichológushoz és családterapeutához. A gyermek oktatási- nevelési intézményeivel is felvette a kapcsolatot a pedagógiai jellemzés megkérése céljából. Megtudható az is, hogy minden gyermekbántalmazás esetében indul egy rendőrségi eljárás, és ezzel párhuzamosan külön gyermekvédelmi, védelembé vételi eljárásra is sor kerül.

Problémaként tapasztaltam azonban, hogy az adott esetben nem történt meg az esetkonferencia megszervezése. A törvény ugyanis előírja, hogy veszélyeztetettség esetén szükséges esetkonferencia szervezése, melyen a problémafeltáráson túl a szakemberek tisztázzák, hogy az adott család életében, a veszélyeztetettség megszüntetése érdekében kinek milyen feladata van. Ez a sikeres együttműködés egyik alapja is, hiszen a kompetencia határok ezzel meghatározásra kerülnek.

Egy bántalmazás esetén nem csupán a pszichológus segítségére van szüksége a családnak. Az iskola, a gyermek másodlagos szocializációs közege, tudja segíteni és támogatni a gyermeket iskolapszichológus közbenjárásával. A veszélyeztetettséget előidéző okokat vizsgáló szakirodalmak a környezeti tényezőket és a szülők hiányos nevelési elveit is megfogalmazzák. A nem megfelelő szülői minták követése szakszerű segítség nélkül amúgy normálisan működő családi életet is tönkre tehet.

4.2.2. Elhanyagolás vagy szocializációs probléma?

A családi környezet:

Valéria, az anya egyedül neveli két gyermekét. A család korábban Kaposváron élt egy kétszobás, összkomfortos, gázfűtéses albérleti házrészben. A lakás a szükséges bútorzattal, berendezési tárgyakkal és háztartási gépekkel megfelelően felszerelt volt. Az anya a környezetet azonban nem tartotta tisztán. A családsegítő elmondása szerint a családlátogatások alkalmával a ruhák vasalatlanul és rendezetlenül voltak mindenütt. A nagyobb gyermeknek, Kamillának külön, berendezési tárgyakkal jól felszerelt szobája volt. Az anya a két gyermekét egyedül nevelte, így folyamatos anyagi problémákkal küzdött. Ennek oka az volt, hogy a család bejövő jövedelmét a lakhatással járó költségek jóval meghaladták. Az anya 112 000 Ft gyermekek otthongondozási díjára (GYOD) és 25 000 Ft családi pótlékra volt jogosult, továbbá 19 400 Ft gyermektartásdíjat kapott. A lakhatással járó albérleti díj és rezszi költségek összesen havi 95 000 Ft-ot jelentettek. Az anya ettől függetlenül megfelelően öltöztette gyermekeit és a családsegítő elmondása szerint rendszeresen főzött is.

Előzmények:

A család alapellátás keretein belül történő gondozása 2011-ben kezdődött meg a Nagykanizsai Családsegítő Szolgálatnál, mert az akkor még csecsemőkorú Kamilla ellátását az anya nem megfelelően biztosította, nem hordta el rendszeresen az orvoshoz, betegség esetén nem váltotta ki a számára szükséges gyógyszereket és nem működött együtt a gyermekorvossal. 2012-ben az alapellátás keretein belül történő gondozását a családsegítő szolgálat lezárta, mert a jelzett problémák megszűntek, az anya együttműködővé vált és gyermeke gondozását és ellátását is megfelelően biztosította. 2015-ben a család ismételten a Nagykanizsai Családsegítő Szolgálat látókörébe került, de akkor már egy óvodai jelzés miatt, mert a kiskorút az anya nem járatta rendszeresen óvodába. Ekkor a családnak olyan mértékű anyagi és lakhatási problémái keletkeztek, ezért kénytelenek voltak Nagykanizsáról Csákvárra költözni a rokonokhoz,

ahol azonban nagyon rendezetlenek és szűkös lakhatási körülmények között éltek. Az anya akkor még csak egy gyermeket nevelt, akivel közösen beköltözött Nágocsra az Árvácska Cse-csemő és Anyaotthonba. Valéria nehezen viselte az intézményi kereteken belüli szabályokat, ezért egy hónap múlva Murakeresztúrra költözött kiskorú gyermekével. A problémák továbbra is fennálltak, a család nagyon rossz lakhatási körülmények között élt és Kamilla változatlanul nem járt rendszeresen óvodába. Fentiekben leírtak miatt a Hatóság a gyermeket védelembe vette. A család 2017-ben költözött Kaposvárra és így került a Gyermekjóléti Központ Szociális Szolgáltató Csoportjának látókörébe. Mivel az anya itt megfelelő lakhatást biztosított gyermekének és rendszeresen járatta óvodába, 2019-ben a Somogy Megyei Kormányhivatal Kaposvári Járási Hivatal Hatósági Osztályának Gyámügyi osztálya a kiskorú védelembe vételét megszüntette. Az anya együttműködő volt, a család önkéntes együttműködésen alapuló gondozása is megszűnt.

Jelzés az esettel kapcsolatban:

Újabb jelzés érkezett a kiskorú oktatási-nevelési intézményétől Kamilla magas számú igazolt hiányzása miatt.

Az eset leírása:

A családsegítő szakember a jelzést követően vette fel az anyával a kapcsolatot. Valéria elmondta, hogy Kamillát a csípőízületi problémái miatt nem hordja rendszeresen iskolába. Konzultáció történt gyermek háziorvosával is, aki úgy nyilatkozott, hogy az anya kérésére leigazolja ugyan a hiányzásokat, de orvosi szempontból nem indokolt, hogy a gyermek ne járjon az oktatási-nevelési intézménybe, mert az egészségi állapota ebben nem gátolja. Ezt követően a családsegítő szakember személyesen konzultált a jelzést tevő osztályfőnökkel is, aki elmondta, hogy a gyermek késve kezdte meg az iskolát, ami pótolhatatlan lemaradást okozott tanulmányaiban.

A szakember a gyermek mozgásfogyatékosága ügyében időpontot is kért az Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Mozgásvizsgáló Országos Szakértői Bizottságtól, melyre a szülő nem vitte el a kiskorút. Az anya nem volt együttműködő, hogy gyermeke mozgásfogyatékoságát megállapítsák. A családsegítő a Szociálpolitikai Innovációs Közhasznú Nonprofit Kft. (NFSZK) fogyatékoságügyi tanácsadóját kérte meg, hogy az adott helyzet rendezésében segítse a szülőt. A gyermek mozgásfogyatékoságának megállapítása azért volt szükséges, hogy tanulmányait Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben folytassa. A vizsgálatok megállapították, hogy a kikorúnak súlyos, gyógyíthatatlan ortopédiai problémái vannak, me-

lyeket folyamatosan kezelni kell. Idő közben a gyermek iskolaváltása sikeresen megtörtént. Újabb probléma merült fel, az anya konfliktusos élettársi kapcsolatból állapotos lett. János állandó alkohol problémákkal küzd. A segítő szakembernek úgy nyilatkozott, hogy nem kíván apasági nyilatkozatot tenni és az anyát sem támogatja anyagilag. 2020. júliusában született meg Valéria második gyermeke. Egy hónappal később újabb jelzés érkezett, mert az anya nagyobb összegű, 400 000 Ft-os tartozást halmozott fel az albérletben. A főbérlet elmondta a családsegítőnek, hogy amennyiben az anya nem rendezi tartozását, abban az esetben kilakoltatja a családot. Valéria nem ismerte el a tartozást. Elmondta, hogy albérleti szerződéssel nem rendelkezik és a tulajdonos folyamatosan emeli a fizetendő összeget, melyet számlával soha nem igazol. Az anya tájékoztatta a családsegítőt, hogy nem áll módjában a tartozást rendezni, ezért inkább új albérletet keres, ahova már élettársa nélkül szeretne beköltözni az állandó konfliktusok miatt.

Az eset kimenetele:

2020. szeptemberében rendőrségi jelzés érkezett, mert az anya nem tudott élelmet adni gyermekeinek és kérte, hogy a hatóság vigye el őket. Rendőrségi intézkedésre azonban nem került sor, a gyermekek továbbra is az anyával maradtak. A rendőrség jelzését követően a családsegítő szakember a védőnővel közösen tett családlátogatás és megbizonyosodtak arról, hogy a csecsemő számára szükséges tápszer elegendő és a gyermek ellátása megfelelően biztosított. Az anya arról tájékoztatta a szakembereket, hogy élettársával összevesztek, mert nem akarta őt anyagilag támogatni és azért hívta ki a rendőröket, hogy komolyan vegye őt. Valéria tájékoztatása szerint a konfliktus már rendeződött, mert az élettársa megígérte, hogy mindenben támogatni fogja. A szakemberek a családlátogatás alkalmával nagy rendetlenséget tapasztaltak, amit az anya azzal magyarázott, hogy a hétvégén elköltözött egy másik kaposvári ingatlanba, de nem volt megfelelő a hely és ezért egy nap múlva ismét visszament a régi albérletébe. A történetet követően esetkonferenciára került sor, ahol az anya és a csecsemő édesapja is megjelentek. Az esetkonferencián a szülőkön kívül jelen volt még a védőnő, Kamilla iskolájának gyermekvédelmi felelőse, a gyermek osztályfőnöke, az óvodai és iskolai szociális munkás, továbbá a Családsegítő Központ Járási csoportjának esetmenedzsere. Az anya az esetkonferencián elmondta, hogy a csecsemő édesapjával jelenleg nem élnek együtt, és így az albérlettel járó költségek fedezését nem tudja vállalni, ezért kérni fogja a gyermektartásdíj megelőlegezését. Idő közben ugyanis az apa megtette a szükséges apai elismerői nyilatkozatot. Az esetkonferencián megjelent szakemberek úgy ítélték meg, hogy a két kiskorú véde-

lembe vétele indokolt, ezért a Gyermekjóléti Központ Járási Csoportja védelembe vételi javaslatlalt él.

Az esetkonferenciát követően ismét egy védőnői jelzés érkezett a családsegítő szolgálat-hoz, mert a szülő, többszöri időpont egyeztetést követően sem vitte el a csecsemőt a szükséges és kötelező ortopédiai vizsgálatra. Ezt követően a családsegítő konzultált a gyermekek házi orvosával, aki elmondta, hogy a szülő nem vitte el a másik gyermekét, Kamillát sem a szükséges pulmonológiai vizsgálatra, amelyre már tíz hónappal ezelőtt sort kellett volna keríteni. A gyermekorvos megítélése szerint az anya egyáltalán nem együttműködő, a tanácsait nem fogadta meg és az előre egyeztetett időpontokban sem jelent meg, később különféle kifogásokkal indokolta, hogy nem ért oda a szükséges vizsgálatokra.

2020. decemberében a védőnő jelzett, hogy az anya megjelent nála és ott hagyta a csecsemőt, mert megítélése szerint nem tudja a gyermeke ellátását biztosítani, lemond róla. A szülő Kamillát az iskolába vitte, és úgy hagyta ott, hogy az iskolát nem tájékoztatta szándékáról. Az anya ezt követően bement a Kaposvár Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Gyámhivatalába és hivatalosan is lemondott gyermekei neveléséről, kérte szülői felügyeleti jogának szüneteltetését, mindaddig, amíg a körülményei nem rendeződnek. A hatóság így azonnal hatállyal rendelte el a kiskorúak ideiglenes hatályú elhelyezését. Mivel az anya a nevelésbe vételi eljárás lezárásáig nem tudta rendezni a körülményeit ezért a gyermekek nevelésbe vétel mellett, nevelőszülőkhöz kerültek. A családsegítő elmondása szerint a gyermekek azóta is a nevelőszülőnél élnek, mert az anya nem tudta még rendezni a körülményeket. A szülő a szakember tájékoztatása szerint nagyon ritkán él a kapcsolattartási jogával is.

A családsegítő szakember tevékenysége:

Az esetleírás kapcsán a családgondozói tevékenység és az elhanyagolás széles skálájával találkozhattunk. A segítő szakember a gondozás során igen széles körben konzultált egyéb szakemberekkel, mint védőnő, osztályfőnök, gyermekorvos, továbbá segítséget kért a fogyasztóügyi tanácsadótól is. Mégis hiányzott valami a jelzőrendszeri tagokkal való együttműködés során. A kommunikáció és a jelzések működtek, hiszen azok folyamatosan zajlottak. Talán egy kivételt találhatunk, amikor a kommunikáció elcsúszott, az a gyermekorvos esetében történt, amikor az anyának már tíz hónapja el kellett volna vinnie gyermekét egy vizsgálatra, ami nem történt meg. Akkor jelezte a gyermekorvos azt is, hogy az anya nem tartja be a javaslatokat, nem fogadja meg a tanácsokat. Pedig a családsegítő szakember konzultált a gyermekorvossal több alkalommal is.

A családsegítő szakemberrel végzett tematikus interjú:

A tematikus interjú során az adott családsegítő szakember is nyilatkozott arról, hogy mi a véleménye és milyen a kapcsolata a jelzőrendszeri tagokkal. Elmondta, hogy ő hisz a két fél közötti együttműködés hatékonyságában, és megfelelő kommunikációval minden információ eljut a szakemberekhez. Saját megítélése szerint az adott esetben is személyesen konzultált minden jelzőrendszeri taggal, mert meggyőződése, hogy a személyes találkozások során az érintett személyek is jobban megnyílnak egy-egy probléma esetén, így több információhoz juthat. Nehézségként említette azonban azt, hogy a jelzőrendszeri tagok szinte minden esetben csak szóban mondják el a problémát, amikor azonban le kellene írni a tényeket, akkor azt már nem vállalják fel. Ez számára azért jelent problémát, mert így nem válik teljeskörűen megalapozottá, bizonyíthatóvá egy-egy esetben a gyermekbántalmazás, elhanyagolás. A szakember az eset kapcsán elmondta, hogy az iskolai jelzőrendszer is jól működött, de a kiskorú általános iskolájában nem találkozott az iskolai gyermekvédelmi felelőssel, holott a probléma már a gyermekvédelmi területet érintette. Elmondása szerint azonban a gyermek iskolaváltását követően már volt gyermekvédelmi felelős is, akivel rendszeresen, konzultációk keretében tartotta kapcsolatot. A családsegítő szakember elmondása szerint a jogszabály alapján járnak el, ami előírja számukra, hogy az adott gyermekkel kapcsolatosan nem adhatnak ki információkat, csak abban az esetben, ha a jelzőrendszeri tagot is beveszik a gondozási folyamatba. Ezen a szinten merült fel bennem az a kérdés, hogy egy adott veszélyeztetettség esetén miért nem veszik be a gondozási folyamatba az oktatási-nevelési intézményekben dolgozó pedagógusokat.

Az esettel kapcsolatos tanulságok, következtetések:

Ez az eset a gyermekvédelem és a veszélyeztetettség szinte minden területét érintette, és a gondozási folyamat sokszínűsége is kirajzolódik. Az élettárrsal való állandó konfliktusok és a rendszeres költözések az érzelmi bántalmazásra utalnak. Azzal, hogy az anya nem vitte el a gyermekeit a szükséges vizsgálatokra, nem biztosította nagyobb gyermeke tankötelezettségének teljesítését, nem nyújtott stabil, biztonságos és rendezett lakhatási körülményeket, a kiskorúak erkölcsi, fizikai és értelmi fejlődését is akadályozta, súlyosan veszélyeztette őket. A gondozási folyamat kisebb-nagyobb megszakításokkal majdnem 10 évig zajlott. Gondolatként merült fel bennem, hogy az ilyen esetekben mi az az idő, amikor a szakember már javaslattal él a gyermek vagy gyermekek védelembe vételére, esetlegesen mérlegeli a nevelésbe vételi javaslatot. Ebben az esetben olyan sűrűn és rendszeresen érkeztek a jelzések, hogy a családsegítő szakember állandó jelenléte vált szükségessé. A család életében jelentkező problémák

minden esetben az anya hozzáállásából eredtek, de a segítő szakemberek az akut helyzetek rendezésére fókuszáltak. Kérdésként merült fel bennem az is, hogy a rendőrségi intézkedés során, amikor az anya kérte, hogy vigyék el gyermekeit, miért nem történhetett meg a szükséges hatósági intézkedés. A családsegítő szakember ezzel kapcsolatosan úgy nyilatkozott, hogy a rendőrség részéről nagyon ritka az ideiglenes hatályú elhelyezéssel kapcsolatos intézkedés. Megítélése szerint a kikerülő járőrök nincsenek felkészítve megfelelően arra, hogy intézkedés során elrendeljék a gyermekek ideiglenes hatályú elhelyezését, holott a jogszabály erre lehetőséget teremt számukra.

Összességében a szülői hozzáállás, a folyamatosan fennálló problémákra való fókuszálás és problémamagoldás jelentette a nehézséget a családsegítő szakember számára. Megítélésem szerint a jelzőrendszeri együttműködés csak a kommunikáció szintjén zajlott, a család életébe való beavatkozási szintek, és gondozási teendők nem lettek leegyeztetve. A kapcsolat egyoldalú volt, hiszen az iskola a gyermekek ideiglenes hatályú elhelyezéséről és a hatósági intézkedésről sem értesült. Ez azért jelenthet problémát az adott oktatási-nevelési intézmény számára, mert így a gyermek és az adott pedagógus felkészítése nem történik meg. A gyermek elszállítása a gondozási helyre váratlanul éri az intézményt.

4.2.3. Szexuális abúzus, elhanyagolás, szocializációs hiányosság

Családi környezet, előzmények:

A család egy saját tulajdonú kétszobás lakásban élt. A lakás megfelelően felszerelt volt, de a szülők nem tartották tisztán, rendezetten. Az anya, a családsegítő szakember elmondása szerint nem mosta rendszeresen gyermekei ruházatát, nem takarított és nem szellőztetett. A szülők az ingatlant hitelre vásárolták, melynek részleteit abban az időben még fizetniük kellett. A család jövedelmét a családi pótlék, a gyermekgondozási segély és az apa munkából származó jövedelme tette ki, ez összesen 253 650 Ft-ot jelentett. A családban három gyermek nevelkedett. Anita akkor 6 éves volt, Mária 8 hónapos, az esetben leginkább érintett gyermek Patrícia pedig a 7. életévét töltötte be.

A családdal kapcsolatban érkezett jelzés:

Az első jelzés a védőnői szolgálattól érkezett. A védőnő jelzése szerint a szülők gyermekeiket nem tartották tisztán, rendezetten, továbbá nem voltak együttműködőek, nem vitték el a tan kötelezett korú gyermeküket a nevelési tanácsadóba, a csecsemőt pedig a kötelező csípőszű-

résre. Patrícia nevelési tanácsadóba való irányítása azért vált szükségessé, mert még 7 évesen sem volt szobatiszta, továbbá mutizmusra utaló tüneteket mutatott, nem kommunikált a szülein kívül senkivel sem.

A pedagógusok megítélése, pedagógiai jellemzés:

A védőnői jelzést követően, a családsegítő szakember felvette a kapcsolatot a családban nevelkedő két kiskorú gyermek óvodájával. Az óvónők is megerősítették a védőnő által jelzett problémákat, hogy a szülők a gyermekeket nem az évszaknak megfelelően öltöztetik, ruházatauk koszos és rendezetlen. Továbbá Patríciával kapcsolatosan elmondták, hogy a fejlődése a korához képest visszamaradt, nem szobatiszta, nem beszél a társaival és az óvónőkkel. Anitával kapcsolatosan elmondták, hogy a beíratása is később történt meg, mert a szülők nem tartották be az időpontokat.

A családsegítő tevékenysége, eset leírása:

A szakemberekkel való konzultációt követően kereste fel a szakember a családot, a megadott lakcímen. Az anya a családgondozónak elmondta, hogy azért nem tudta teljesíteni a védőnő által kérteteket, mert három gyermeke van és nem kap a nevelésük, ellátásuk terén senkitől sem segítséget. Az apa azért nem tud segíteni a gyermekek ellátásában, mert dolgozik. A családlátogatás alkalmával kiderült, hogy a lakáshitelen kívül a szülőknek még személyi kölcsönük is van. A szülők a jövedelmük 20%-át kölcsöneikre fizették. A családdal való kapcsolatfelvételt követően a családsegítő szakember megkezdte a család önkéntes együttműködésen alapuló gondozását. A szakember időpontot egyeztetett a szakértői bizottsággal és a nevelési tanácsadóba is tovább irányította a szülőket. Az anya mindenben együttműködött. A szakértői vizsgálat megerősítette, hogy Patrícia szelektív mutista. Később a kisebbik óvodás korú gyermek, Anita óvónője is elmondta, hogy beszédfejlődése elmaradt a társaihoz képest. Időközben Patrícia Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (továbbiakban EGYMI) óvodájába történő átírtása is megtörtént. A családsegítő elmondása szerint a szülő nem szeretne volna gyermekét átíratni, mert így számára a gyermekek óvodába vitele problémássá vált, de megértette, hogy Patrícianak szüksége van speciális ellátásra és beszédfejlesztésre.

Az EGYMI óvodában a vizelettartási, széklettartási problémák továbbra is fennálltak, a szülők nem az évszaknak megfelelően öltöztették a gyermeket és az óvónőkkel sem működtek együtt, a tisztálkodási és életviteli tanácsaikat nem fogadták meg. Az óvoda az említett nehézségek miatt jelzéssel élt a Szolgáltató Csoport felé. Ekkor egy esetmegbeszélésre került sor, melyen felvetődött a gyermek esetébe az abúzus gyanúja. Ezt követően a családsegítő szak-

ember megkérte a szülőket, hogy vigyék el gyermeküket a gyermekorvos által javasolt vizsgálatokra, hogy fény derüljön arra szervi vagy pszichés oka van a kiskorú széklattartási és vizelettartási problémáinak. A szülők elvitték a kiskorút a szükséges vizsgálatokra, melyet követően a kórházi szociális munkás is jelzett. A jelzés szerint a kiskorú kezén és lábán több régebbi sérülésből származó haematoma volt látható, a gyermek ezen túl ápolatlanul, rendezetlenül jelent meg a vizsgálatokon, és Patrícia vizeletszagú volt. A vizsgálatok étkezési problémákból adódó betegséget is igazoltak, amely kórházi tartózkodás melletti gyógyszeres kezelést igényelt. A kórházi kezelés ideje alatt a szakemberek úgy tapasztalták, hogy a kiskorú pszichés állapota labilis, ezért kérték a pszichiáter által történő kivizsgálását is. A pszichiáter az elvégzett vizsgálatok alapján úgy ítélte meg, hogy a mutizmus háttérében elhallgatott lapangó családi probléma állhat. Érdekességként emelhető ki az eset kapcsán, hogy a kiskorút a kórházi vizsgálatokra az apa vitte, majd a nőgyógyászati vizsgálat előtt hazamentek és nem vállalták a további kezeléseket és vizsgálatokat. Az apa ezt azzal indokolta, hogy dolgoznia kell.

A családsegítő szakember felvette a kapcsolatot a kiskorú gyermekorvosával is, akinek a megítélése szerint nevelési és életvezetési problémák állnak a gyermek bevezetésének háttérében. A házi gyermekorvos tájékoztatta a családsegítőt, hogy a gyermek az emésztőrendszeri betegsége miatt speciális étkezésre szorul és gyógyszeres kezelés javasolt számára a továbbiakban is. A szakember megállapítása szerint a gyermek esetében szervi okot nem igazoltak az elvégzett vizsgálatok.

Az orvosi vizsgálatokat követően ismételt óvodai jelzés érkezett Patríciával kapcsolatban. A jelzés tartalma szerint a kiskorú állandóan kellemetlen, vizelet szagúan és koszosan érkezik meg reggelente az óvodába, amit már a társai is szóvá tettek. Továbbá az is problémát jelentett az óvodapedagógusok számára, hogy a szülők nem biztosították napi rendszerességgel a gyermek számára szükséges pelenkát. Az óvónők problémásnak tartották azt is, hogy a gyermek feneké állandóan sebes és piros volt. A családsegítő szakember is úgy tapasztalta, hogy mind a három kiskorú esetében fennállnak higiéniai problémák és a szülők is ápolatlanok. A lakásban pedig nincs szellőztetve és állandóan rendetlenség van.

Fentiekben leírtak miatt a családsegítő szakember javasolta a gyermekek védelembe vételét, de a család az eljárás közben elköltözött. A család költözése miatt, a védelembe vételi eljárás is más megyei gyámügyi hatósághoz került, ahol az egész vizsgálatot újra elindították. Idő közben Patrícia iskolás lett és az oktatási-nevelési intézménybe sem szüntek meg a problémák. Mivel a család az iskolától messzebb költözött, a napi szintű utazást nem tudták megoldani, ezért a gyermek kollégiumi elhelyezése is indokoltá vált. A kollégiumban a problé-

mák még fokozottabban jelen voltak, a szülők rendszeresen éhesen, rendezetlenül és koszosan hordták vissza és a megfelelő mennyiségű és méretű pelenkát, pocsitörlőt és krémet sem biztosították.

A családsegítő szakember információi szerint a hatóság a fenti okok miatt, már elrendelte a gyermekek védelembe vételét. A családsegítő szakember elmondta azt is, hogy a védelembe vétel előtt megtartott esetkonferencián az anya, a gyermeke rendszeres bevizelésével és beszékelésével kapcsolatosan azt nyilatkozta, Patrícia nem hajlandó ráülni a toalett ülőkéjére. A szülő elmondása szerint azért, mert az ő nevelő apja- aki már nem él- egyszer vigyázott Patríciaira és a nemi szervét tapogatta. Ezt Patrícia mesélte el később az anyának. A szülő azért nem mondta el korábban ezt senkinek, mert a nevelőapja akkor még élt, és nagyon félt attól, hogy bántja őket. Később kiderült, hogy a nevelőapa korábban az édesanyát is abúzált. Ezeket az információkat az édesanya az esetkonferencián mesélte el a szakembereknek. Valószínűsíthető; tehát, hogy ezen probléma ált a kiskorú szelektív mutizmusának a hátterében.

Családsegítő szakemberrel végzett tematikus interjú:

A családsegítő a tematikus interjú során elmondta, hogy ebben az esetben is védőnői jelzés kapcsán kerültek kapcsolatba a családdal. Az óvoda részéről hiányosságként élte, meg, hogy bár a gyermek már három éve oda járt, de még egyszer sem jelezték a problémát, hogy nem beszél, ápolatlan és vizelettartási problémái voltak. Megítélése szerint, ha korábban sort került volna a gondozás megkezdésére, akkor lehet, hogy még egy korábbi szinten sikerült volna beavatkozni és talán nem lett volna ilyen hosszú a gondozási idő sem. Bár ez számára azért is kérdéses, mert a szülőket alacsonyabb intellektuális képességűnek ítéli meg. A családsegítő szakembernek a védőnőkkel a legjobb a kapcsolata. Megítélése szerint ők azok, akik leginkább felmerik vállalni a jelzéseket és mernek konkrét tényeket leírni, melyek által ők már megtudják tenni a szükséges intézkedést vagy javaslattal tudnak élni a hatóság felé. A szakember úgy gondolja, hogy az iskolai jelzőrendszeri tagokkal is jó a kapcsolata, de leginkább az oktatási- nevelési intézmények részéről azt tapasztalja azt a fajta együttműködést, amely során igazolatlan iskolai hiányzások és magatartási problémák esetén jelzéseiket megteszik. Bár az esethez nem kapcsolódik, sokszor azonban a segítő szakember az iskolák részéről azt is érzékeli, hogy csak azokban az esetekben jeleznek, ahol „megakarnak szabadulni” a gyermektől.

Az esettel kapcsolatos konklúziók:

Alapvetően a szexuális abúzus felismerése és bizonyítása, valamint a kezelése egy rendkívül kényes területe a családsegítő szakemberek munkájának. Ebben az esetben hangsúlyosabb szerepet kapott a gyermekvédelmi rendszerben felmerülő problémák megtapasztalása. Gyakran előforduló probléma, hogy a családok egy-egy hatósági intézkedés alól úgy próbálkoznak kitérni, hogy elköltöznek.

Az abúzus kapcsán nehézséget jelent, hogy a családtagok is gyakran hallgatnak, mert félnek, így a valóság csak nagyon ritkán kerül felszínre, ami nehezíti adott esetekben a gyermekek pszichés állapotának a rendezését is. Jelen esetben az is problémás, hogy a szülők elhanyagoló magatartása még szoros és folyamatos felügyelet mellett történő gondozás mellett sem szüntethető meg, amely leginkább annak tudható be, hogy a szülők intellektuális képességeik nagyon alacsony, továbbá ők is hasonló szocializációs közegben nevelkedtek. Az alacsony intellektuális képesség és a szocializációs problémák is ugyanolyan akadályt jelenthetnek a családsegítő szakemberek részéről, mint bármi más tényező. Az adott esetben a szakemberek együttműködése pozitívnak volt mondható, mert az esetkonferencián sikerült kialakítaniuk egy olyan gondozási folyamatot, amelybe minden szakembert (védőnőt, iskolát, óvoda, családsegítőt) belevettek a problémák rendezése érdekében.

A jelzőrendszeri tevékenységnél hiányosságként tapasztaltam, hogy a kiskorúak óvodája nem jelzett a higiéniai és egyéb problémák miatt. Így az a gyermek, akinek már régóta szüksége lett volna speciális fejlesztésekre, pszichiátriai kivizsgálásra, csak nagyon későn kapta meg azt. Továbbá gyermekvédelmi szempontból sem kerülhetett sor így a preventív tevékenységre, amely adott esetben megelőzhette volna a kiskorúak veszélyeztetettségének kialakulását. Továbbra is hangsúlyozandó tehát, hogy a szakemberek közötti együttműködés a személyes konzultációkkal sokkal eredményre vezetőbbek.

4.2.4. Gyermekbántalmazás, hiányos szülői kompetenciák

A családi környezet, előzmények:

Ebben az esetleírásban egy olyan családot ismerhetünk meg, ahol az apa ellen indult rendőrségi eljárás gyermekbántalmazás miatt. A család egy kétszobás saját tulajdonú lakásban él. A lakás megfelelően berendezett, tiszta állapotú. A szülők mindketten rendszeres jövedelemmel rendelkeznek. Az anya és az apa két gyermeküket közösen nevelik.

Pedagógiai jellemzés:

A családsegítő szolgálat felé érkezett jelzést a nagyobb gyermek, Péter iskolája küldte. A gyermek osztályfőnöke Pétert alapvetően jó szándékú, barátságos, segítőkész kisfiúnak jellemezte, akinek mozdulatai, cselekedetei hirtelenek, meggondolatlanok, ami miatt mind társai, mind a saját testi épsége sok esetben veszélybe kerül. A gyermeknek az osztályközösségben a társaival szemben nincsenek kialakult kortárs kapcsolatai, azonban folyamatosan keresi a testi kontaktust. A kiskorú dicsérettel jól motiválható, azonban a kudarcra és sikerre szélsőségesen reagál. Péter a tanórák közötti szünetben szinte minden alkalommal nekimegy társainak, veszélyes helyzetekbe keveredik, folyamatosan földre veti magát vagy verekedést generál. A gyermek a pedagógusok részéről folyamatos felügyeletet és figyelmet igényel. A kiskorú osztályszinten nagy erőfeszítések árán volt csak oktatható, mivel folyamatosan zavarta az órát. Két személyes foglalkozás keretein belül is nehéz volt vele érdembeli munkát végezni, mert motorosan annyira aktív volt, hogy nem tudott a kérdésekre, feladatokra koncentrálni. Egyes pillanatokban azonban kifejezetten jó meglátásai voltak, és aktívan részt tudott venni a feladatokban, de sajnos ezt nagyon ritkán tapasztalták a pedagógusai. A legfőbb problémát, ami miatt az iskola jelzett, azonban nem a fentiekben leírtak jelentették, mert a gyermek túlzott hiperaktivitásával, impulzivitásával és figyelemzavarásával kapcsolatosan a szülők mindenben együtt működtek a pedagógusokkal. Péter a pszichiátriai vizsgálatokat és szakorvos javaslatát követően gyógyszeres kezelésben részesült, ezért a kiskorú viselkedése feltűnően javulni kezdett. Társaival stabilizálódtak a kapcsolatai és így nem rekesztették ki az osztálytársai sem. A gyermek iskolai teljesítménye is a képességei szerint alakul, a tanórákon aktívan dolgozik és a feladatait is maximálisan ellátja.

A gyermekkel kapcsolatban érkezett jelzés:

Az első jelzést az iskola azért tette meg, mert a kiskorú az osztályfőnökének elmesélte, hogy a szeme alatt található lila foltot az édesapja okozta azzal, hogy a fejét az emeletes ágy lépcsőjébe verte. A pedagógus megítélése szerint már több alkalommal is tapasztalhatóak voltak lila foltok a gyermek kezén és lábán, de még soha nem mondta a kiskorú, hogy otthon bántalmazták. Péter pedagógusa szülőkkel kapcsolatban azt is tapasztalta, hogy együttműködőek, érdeklődnek a gyermekük iránt, de úgy látta, hogy ridegek a kiskorúval és kommunikációjukban is inkább a kisebb testvérét részesítik előnyben. Az osztályfőnök azt is jelezte a családsegítő felé, hogy a szülőknek folyamatosan nevelési tanácsokra van szükségük a gyermek nevelése terén, mert sok esetben tehetetlennek érzik magukat.

A családsegítő tevékenysége:

A családsegítő szakember a jelzést követően felvette a kapcsolatot a családdal környezettanulmány készítése céljából. A családlátogatás alkalmával a szülők elmondták, hogy Péter nagyon impulzív otthon is és nagyon gyakran életveszélyes helyzetekbe sodorja magát. Van, hogy a szülők is csak az utolsó előtti pillanatban érnek oda, hogy elkapják, vagy megakadályozzák a cselekedetét. Az apa, saját maga is belátta, hogy sok esetben erősen nyúl a gyermekhez, de elmondása szerint csak azért, hogy megakadályozza a komolyabb sérülést. A kiskorú szeme alatti lila foltot is azzal magyarázta, hogy gyermeke az ágyról ugrott le és ő hirtelen kapta el, de az esés pillanatában az emeletes ágy lépcsőjébe verte a fejét. Mivel az iskola a jelzést az illetékes gyámhivatal felé is megküldte, ezért a kiskorú védelembe vételi eljárása is megindult.

A területileg illetékes gyámhivatal a jogszabályi kötelezettségének eleget téve megtette a feljelentést, így rendőrségi eljárás is indult az ügyben. Fentiekben leírtak miatt a családsegítő szakember is megkezdte a család önkéntes együttműködésen alapuló gondozását. Mivel a szakember úgy ítélte meg, hogy az esetleges agresszív megnyilvánulás a szülői nevelési módszerek hiányosságából ered, ezért ennek rendezését tűzte ki célul. A szülők az alapellátás keretén belüli gondozás során mindenben együttműködtek a családsegítővel. Igénybe vették a pszichológus segítségét és megfogadták a segítő szakember tanácsait is.

A családsegítő megítélése szerint, az anya a gyermekei nevelését illetően nagyfokú bizonytalanságot érzett, így a szülői kompetenciái megerősítése volt az egyik fontos feladat. Mivel a rendőrség az eljárást bizonyíték hiányában lezárta, a gyámhivatal a védelembe vételi eljárást megszüntette és szülők mindenben együttműködők voltak, ezért a családsegítő szakember a gondozást lezárta. A segítő szakember elmondta, hogy a családlátogatások alkalmával sok esetben ő is tapasztalta a gyermek impulzivitását és hiperaktivitását és azt, hogy a szülők abban az esetben valóban csak hirtelen reakciókat képesek adni az adott cselekedetre. Mindkét gyermek bátran és szeretettel fordult a szülők felé és ez fordítva is igaz volt.

Az esettel kapcsolatos tanulságok, következtetések:

Az iskola a törvényben leírtak szerint és időben jelzett, már az első bántalmazásra utaló jelnél. A gyermek pedagógusai felismerték azt is, hogy a problémák eredője a szülők nevelési hiányosságaiból fakadnak, amely fontos támpontot adott a családsegítő szakembernek. A családsegítő a tematikus interjú során saját maga is elmondta, hogy a gondozás során is folyamatosan konzultáltak és együttműködtek az oktatási-nevelési intézménnyel és még a gondozási tevékenységbe is bevették az osztályfőnököt. Talán ennek is tudható be az, hogy a szülők el-

indultak egy megfelelő irányba annak érdekében, hogy gyermekük hirtelen cselekedeteit megfelelő eszközökkel és módszerekkel kezelni tudják,

A szülők elkezdtek napi rendszerességet bevezetni gyermekeik életébe, megtanulták, hogy milyen büntetési eszközökkel hathatnak a kiskorúakra és mivel motiválhatják őket, továbbá megismerkedtek a következetességgel és folyamatosan játékos, mozgásos programokat szerveztek, hogy Péter mozgásigényét kielégítsék. Fontosnak tartom itt megjegyezni, hogy a pedagógus leírása szerint a gyermeknevelési tanácsadást a szülők már az iskolától is megkapták, azonban az mégsem vezetett eredményre. A pedagógusok képzési rendszeréből hiányoznak olyan ismeretek, amelyek által egy-egy bajba jutott család számára eredményes tanácsadást nyújthatnának az első felmerülő problémánál. Ezért is tartom fontosnak kiemelni, hogy a problémák észlelése során jobb minél előbb szakember segítségét kérik, hogy tovább irányíthassák a szülőket.

Ennél az esetnél jól látható a gyermekbántalmazás esetében induló hatósági intézkedések folyamata. Ebben az esetben a gyermekbántalmazás hátterében a szülők hiányos szülői kompetenciái voltak meghatározóak. Az iskola időben tette meg a jelzést, így a gondozási folyamat akadály nélkül időben kezdődhetett meg. A szülők a helyzet súlyosabbá válását megelőzően segítséget kaphattak. A család az alapellátás keretein belül történő gondozásával lezárhatóvá vált, nem volt szükség a kiskorúak védelembe vételére.

4.2.5 Családon belüli bántalmazás ... egy ajtó bezárult

A családi környezet bemutatása:

A következőkben bemutatott család jó egzisztenciával rendelkezik. Háromszobás, nappalis, jól berendezett, jó állapotú és tisztántartott családi házban él. A szülők rendszeres munkából származó jövedelemmel rendelkeznek. A családban két kiskorú gyermek nevelkedik.

A családdal kapcsolatban érkező jelzés:

A Kaposvári Rendőrkapitányság jelzése szerint rendőri intézkedésre került sor a szülők közötti erőszakos konfliktus miatt. Az anya kért hatósági intézkedést, mert a családon belüli veszekedés verekedésbe torkollott, és az apa pofon ütötte őt. Mivel a családban két kiskorú gyermek is él, ezért a rendőrség a jelzést hivatalból megküldte a területileg illetékes gyámhivatal felé is. A Gyámhivatal védelembe vételi eljárást indított az ügyben.

Kapcsolatfelvétel a családdal:

Rendőregi jelzést követően történt meg a kapcsolatfelvétel a szülőkkel. A kapcsolatfelvétel nehezen indult, mert az anya a probléma felvázolását követően megkérve a családsegítőt, hogy menjen el, mert nem történt semmi, minden rendben van közöttük. Az anya a család-gondozó elmondása szerint nagyon zaklatottá vált. A családsegítő ezt követően, hivatalos le- vélen keresztül kérte meg a szülőket, hogy vegyék fel vele a kapcsolatot.

Az apa kereste fel a családsegítőt, így újabb családlátogatási időpont egyeztetésére került sor. A családlátogatás során az anya és az apa is otthon tartózkodtak. Az anya teljesen bezár- kózott, nem válaszolt a családsegítő kérdéseire. Az apa elmondta, hogy az anya féltékeny egy munkatárásra, és ezért alakult ki közöttük konfliktus. Az apa, Tamás annyira ideges lett, hogy egy pofont adott az anyának. Tamás elmondta, hogy a konfliktust már rendezték és kapcsola- tuk rendeződött. Az anya, miközben az apa a történeteket elmesélte, folyamatosan különféle arckifejezésekkel jelezte, hogy a probléma még nem oldódott meg, még ha az apa úgyis látja.

Pedagógiai jellemzések:

A családsegítő szakember telefonon vette fel a kapcsolatot a nagyobb, iskoláskorú gyermek iskolájával. Az osztályfőnök, csak kihangsúlyozva, a gyermekvédelmi felelős jelenlétében volt hajlandó elmondani, hogy a gyermek viselkedése nagyon figyelemfelhívó. Az osztályfőnök úgy ítéli meg, hogy a szülők a gyermeket is nagyon szigorúan nevelhetik, mert sok esetben elkezd sírni olyan esetekben, amikor valami rosszat tesz. Előfordult, hogy olyanért sírta el magát, hogy eltörött a ceruzája, vagy koszos lett a nadrágja. Az osztályfőnök már korábban is tapasztalt olyat, hogy az anya nem ment be az iskolába a gyermekéért, inkább felhívta a nap- közis nevelőjét, hogy engedje le a kiskorút. Az iskola a pedagógiai jellemzésben azonban nem írta le a fentiekben elhangzott információkat és semmilyen negatív dolgot nem jelzett a gyer- mekkel kapcsolatban. A kisebbik óvodás korú gyermek esetében az óvodapedagógusok nem tapasztaltak semmilyen negatív dolgot. Megítélésük szerint a kiskorú teljesen kiegyensúlyo- zott és a szülők is mindenben együttműködők.

A családsegítő szakember tevékenysége:

A problémák miatt a családsegítő szakember megkezdte a család önkéntes együttműködésén alapuló gondozását. A szülők a gondozás során sem nyíltak meg a segítő szakembernek, az anya csak akkor volt hajlandó találkozni a családsegítővel, ha az apa is jelen volt. Az apa minden esetben azt mondta, hogy minden rendben van közöttük, azóta nem volt konfliktusuk egymással. Az iskola a telefonos beszélgetést követően már nem jelzett újabb problémát. A

rendőrség az eljárást látélet és bizonyíték hiányában lezárta. A gyámhivatal a védelemben vételi eljárást megszüntette. Idő közben felmerült, hogy a szülők kapcsolata megromlott, az anya így beadta a válókeresetet és az apa elköltözött a családtól. A családsegítő szakember, mivel nem tudott érdemben segítséget nyújtani és a szülők közötti konfliktus az apa elköltözésével feltételezhetően megszűnt, ezért az önkéntes együttműködésen alapuló gondozást lezárta.

A családsegítővel készített tematikus interjú:

A családsegítő a tematikus interjú során problémaként fogalmazta meg, hogy a jelzőrendszeri tagok nem merik felvállalni azt, hogy egy esetleges bántalmazásról írásban is nyilatkozzanak. A családsegítő szakember a tematikus interjú során azt is elmondta, hogy folyamatosan konzultál az iskolákkal, leginkább a pedagógusokkal. A gyermekvédelmi felelősök nem ismerik annyira a tanulókat egy adott ügy kapcsán, így kevés információt szolgáltatnak felé. A családsegítő az óvodai és iskolai szociális segítők segítségét szokta még kérni, amikor egy-egy gyermek esetében szüksége van információkra. A segítő szakember azt is elmondta, hogy az iskolák a jelzést követően már nem érdeklődnek az adott gyermek iránt, nagyon ritka az, amikor a gyermekvédelmi felelősök felkeresik a családsegítőt, hogy miben tudnának segíteni az eset kapcsán. Megítélése szerint az iskolában dolgozó pedagógusok és gyermekvédelmi felelősök, akik többnyire csak pedagógus végzettséggel rendelkeznek, nincsenek kellően felkészítve arra, hogy miként kommunikáljanak a szülőkkel egy-egy bántalmazás vagy súlyos elhanyagolás esetében. Továbbá azt is megfigyelte, hogy a pedagógusok és gyermekvédelmi felelősök nem szívesen vesznek részt a gondozási folyamatokban, mint segítő személy, mert attól félnek, hogy ez többletmunkával járna számukra. Tapasztalatai szerint azonban nagy számban vannak jelen olyan esetek, amikor egy iskola nem vállalja fel, hogy leírja a kiskorú feltételezett bántalmazását, vagy hogy valami nincs rendben a gyermekkel.

Az esettel kapcsolatos tanulságok, következtetések:

A családon belüli konfliktusoknak és a bántalmazásnak a jelei folyamatosan fennálltak, mégsem tudott a szakember érdemi segítséget nyújtani, mert a szülők nem voltak együttműködőek vele. A családsegítő szakember ugyan felajánlotta a szülők számára a pszichológus és a családterápia lehetőségét, de ők nem szerették volna igénybe venni a segítséget. Mindennek az eredménye az lett, hogy a szülők beadták a válókeresetet.

Továbbá problémásnak láttan jelen esetről, hogy a jelzőrendszeri tagok között nem volt megfelelő az együttműködés. Nem történt esetmegbeszélés, esetkonferencia. A családsegítő

szakember csak telefonon vette fel a kapcsolatot a pedagógusokkal, személyes konzultáció nem történt. Megítélésem szerint, ezek mind-mind akadályozzák a közös munkát. Feltételezésem szerint egy pedagógus az ilyen esetekben akár még segíteni is tudna a családsegítő szakembernek, hiszen akár nap mint nap beszél az anyával. Így az anya lehetséges, hogy könnyebben nyitott volna a segítő szakember irányába. A bizalom kialakítása a bántalmazott féllel nagyon fontos pontja lehet a sikeres gondozásnak. Esetünkben az anya azonban teljes mértékben elzárkózott a családsegítő szakember felől.

Ez az eset rávilágít arra, hogy a rendőrségi jelzés megléte, a pedagógus jelzésének hiánya milyen akadályokat eredményezhet a segítő szakember munkájában. A pedagógusok jellemzése alapján fény derült a gyermek viselkedésére, ami összefüggésbe hozható a szülők közötti konfliktussal. A szakember legfőbb feladat az volt, hogy a szülők bizalmát és együttműködését elnyerje. Továbbá ebben az esetben is tapasztalhattuk, hogy a jelzőrendszeri tagok sok esetben nem merik felvállalni azt, hogy a tapasztalt problémákat leírják és jelezzenek.

4.3. Az esettanulmányok konkluziói

A bemutatott esettanulmányok megismerésével teljes képet kaphattunk a családsegítő szakemberek tevékenységéről és a gondozási folyamat menetéről a bántalmazással és gyermekelhanyagolással kapcsolatos esetekben, hiszen megjelent a jelzés, gondozás megkezdése, intézkedés és lezárás is.

Az esetek rávilágítottak, hogy a káros hatások, környezeti tényezők és a társadalmi változások nagy mértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermekek veszélyeztetettsége kialakuljon.

Példát láthattunk, hogy amennyiben a jelzőrendszertől érkező jelzés időben megérkezik, a segítő szakember még az elején el tudja kezdeni a család gondozását, így a folyamat is előbb megszüntethetővé válik.

Az esettanulmányok ismertetése rávetített arra, hogy a szakemberek számára problémát jelent, a hatósági szervek megszüntető eljárásrendje. Ez azért okoz nehézséget, mert ahogy a szakirodalomban is olvashattuk, egy idő után a bántalmazott fél elveszíti a bizalmát és később nem fog szólni az őt ért erőszakos eseményeket követően. Az elkövető pedig megerősítést nyer abban, hogy bármit megtehet, mert cselekedetei nem járnak semmilyen jogi következménnyel sem.

Nehézségként jelent meg a családsegítő szakemberek részéről, hogy a gyermekek esetében tapasztalt problémák egyáltalán nem, vagy csak későn lettek jelezve. Az esetelemzések és a

tematikus interjúk arra is rámutattak, hogy a jelzőrendszeri tagok között nem megfelelően működik a kommunikáció, valamint az együttműködésben is tapasztalhatók hiányosságok, mert a családsegítő szakemberek a pedagógiai jellemzés megkérésén és az információk beszerzésén túl nem történt érdemben eszmefuttatás.

Irodalomjegyzék

1. Árki Ildikó - Dr. Scheiber Dóra - Dr. Kovács Zsuzsanna: Gyermekbántalmazás és elhanyagolás. In.: Gyermekgyógyászati továbbképző szemle, 2013. 2. sz. 73-75. p.
2. Babity Mária: A gyermekbántalmazás rizikótényezőinek vizsgálata. Pécs: PTE Bölcsésztudományi Kar, 2013. 41.p.
3. Balogh Karolina - Gregorits Péter - Rácz Andrea: Gyermekvédelmi Intézményrendszer működési környezetének vizsgálata a gyermekvédelem, mint szolgáltatás értelmezési keretrendszer tükrében. In.: Esély: Társadalom és Szociálpolitikai Folyóirat, 2019 (3). 26-27. p.
4. Emberi Erőforrások Minisztériuma: Egészségügyi szakmai irányelv az egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén. In.: Egészségügyi Közlöny 2020 (14). 2047-2096. p.
5. Emberi Erőforrások Minisztériuma: Módszertani Útmutató (A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan). Budapest, Emberi Erőforrások Minisztériuma, 2017. 60. p.
6. Gál Antal - Orosz Lajos - Tolácziné Varga Zsuzsanna - Varga Beáta: Veszélyeztetettség fogalma, hatékony alkalmazásának szakmai megalapozása. Budapest: Nemzeti Csalás és Szociálpolitikai intézet, 2011. 61. p.
7. Herczog Mária: Gyermekbántalmazás. Budapest: Complex Kiadó, 2007. 324. p.
8. Katonáné dr. Pehr Erika: Módszertani füzet (A gyermekvédelmi feladatot ellátó szervek szerepe és felelőssége a gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzésére és kezelésére). Budapest: Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, 2004. 58. p.
9. Központi Statisztikai Hivatal: Gyermekesély- A gyermekvédelmi jelzőrendszer működése, 2014. Statisztikai Tükör, 2016. 1-5. p.
10. Kulin László: A gyermek és a szülő jogai és kötelezettségei. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2008. 8. p.

11. Krezsi Klára: A védtelen gyermek (Erőszak és elhanyagolás a családban). Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1995. 39-85. p.
12. Makai Éva: Iskolakerülők? Avagy: iskolásügyek egy gyermekjóléti szolgálatnál. Új Pedagógiai Szemle, 1999 (1) 92-100. p.
13. Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete: Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátáshoz és kezeléséhez, Budapest: 2006. 65. p.
14. Orvos-Tóth Noémi: Örökölt sors Családi sebek és a gyógyulás útjai. Budapest: Kulcslyuk Kiadó Kft., 2018. 292.p.
15. Pintér Ádám, Tóth Judit Nikoletta: A bántalmazott gyermekek- gyermekjogok és gyermekbántalmazás, In.: Pedagógiai Szemle, 1995. (8-9) 847-872. p.
16. Rubeus Egyesület „Szedervessző”: A gyermekjóléti szolgálatok feladatellátásának szakmai támogatása. Budapest: 2015. 5-45. p.
17. Sárík Eszter: Az iskola betegei, avagy beteg-e az iskola? . In.: Új Pedagógiai Szemle 2001. 51 évf. 6. sz. 15-24- p.
18. Soós Zsolt: A szociális munka alapjai. Pécs: Comenius Bt., 2005. 188. p.
19. Szódy Judit: Bántalmazott gyerekek. In.: Új Köznevelés, 72. évf. 10. sz., 2017. 4-5. p.
20. 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
21. 1997. évi XXXI törvény a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról
22. 2009. évi LXXIX. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény módosításáról

5. Összefoglalás

Szakedolgozatomban a gyermekbántalmazás és elhanyagolás szakirodalmi feldolgozásával, a rendelkezésemre álló esetek tanulmányozásával, valamint tematikus interjúk elemzésével vizsgáltam a Kaposvári Humánszolgáltatási Gondnokság Családsegítő és Gyermekjóléti Központ Szolgáltató Csoportjánál dolgozó szakemberek gondozási tevékenysége során előforduló nehézségeket. Mindezeket egybevettem a gyermekelhanyagolás és gyermekbántalmazás szakirodalmaiban megfogalmazott tényezőkkel.

A szakirodalomból kiderült, hogy a veszélyeztetettség nehezen meghatározható fogalom jogi szempontból is. Előfordulhat családon belül, de szélesebb társadalmi élethelyzetekben is, nagy hatással van a gyermek személyiségfejlődésére. A veszélyeztetettség két formája a gyermekbántalmazás és a gyermekelhanyagolás, melyek szorosan összefügghetnek, de külön-külön is előfordulhatnak. Ezekben az esetekben a legfőbb feladat a prevenció, környezettanulmány elvégzése, tünetek felismerése, okok feltérképezése, kapcsolattartás, tovább irányítás. A felmerülő problémák azért is nehezen bizonyíthatóak, mert jellemző a családokra a társadalmi izoláció és az érintett gyermekek szégyenérzete. Az érintettek félnek, a szemtanúk nem avatkoznak bele mások családi életébe, a bántalmazó szülő törődő magatartást mutathat a szakember és a külvilág felé.

A gyermekek védelme érdekében jöttek létre a család- és gyermekjóléti szolgálatok, melyek legfőbb célja, hogy elősegítsék a családban történő nevelkedést, megelőzzék és megszüntessék a veszélyeztetettséget. Feladataik pedig, hogy a szociális munka eszközeivel felismerjék a veszélyeztető tényezőket, megadják a szülők és családok számára a szükséges segítséget és támogatást, valamint felismerjék a veszélyeztetettséget előidéző okokat. A család és gyermekjóléti szolgálatok a fenti tényezők felismerése érdekében észlelő- és jelzőrendszert működtetnek. A gyermekvédelmi törvény határozza meg, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai kötelesek jelzéssel élni a gyermekek veszélyeztetettsége esetén. Jelzőrendszeri tagnak számít minden gyermekekkel foglalkozó szakember és intézmény, valamint a társadalom minden tagja.

A Kaposvári Humánszolgáltatási Gondnokság Családsegítő és Gyermekjóléti Központjának egyik fő feladata, hogy alapellátás keretében biztosítsa a területileg illetékes családok támogatását. Járási csoportja Kaposvár Járás egész területén gyermekvédelmi feladatokat lát el. A Szolgáltató Csoportja Kaposvár város területén nyújt szociális támogatást a rászoruló családoknak, úgymint adósságkezelés, pszichológiai segítségnyújtás, fogyatékosügyi, - életvezetési, - orvosi és jogi tanácsadás.

Az említett intézményben dolgozó családsegítő szakemberek gondozási folyamatait és az észlelő- és jelzőrendszer működését vizsgáltam. Öt esettanulmány segítségével, a hozzájuk tartozó szakemberekkel készített tematikus interjúk elemzésével kerestem a gondozás során felmerülő problematikus pontokat. A vizsgált esetekben előfordult a fizikai és érzelmi bántalmazás, a fizikai és érzelmi elhanyagolás, a szexuális abúzus, és a családon belüli erőszak. A problémák összetettségét mutatja a folyamatban megjelenő szülők kompetenciáinak hiányossága, a jelzőrendszeri tagok kommunikációs hiányosságai, a hatósági eljárásokban felmerülő problémák, valamint a jelzési kötelezettség teljesítésének nehézségei.

Megítélésem és meggyőződésem, hogy a gyermekek veszélyeztetettsége a megfelelő együttműködéssel, hatékony prevenciók programokkal, valamint a jelzőrendszer tagjainak felkészítésével egyrészt megelőzhetővé válhat, másrészt a szükséges gondozási feladat könnyebben megvalósítható.

Közoktatásban dolgozó gyermekvédelmi felelősként az elkészült dolgozat rávilágított arra, hogy pedagógus kollégáimmal a kommunikációs kapcsolatot kiépítsem, akár kezdeményezőként is. A jelzési kötelezettségem tekintetében a jövőben nagyobb hangsúlyt szeretnék fektetni a gyermek és külső környezetének, családi háttérének alaposabb megismerésére, mert ez segíti és megkönnyíti a családsegítő szakemberek munkáját.

„Engem is vert az apám, mégis ember lett belőlem” – halljuk még ma is sokszor, és ilyenkor felmerül a kérdés: jó, de milyen? Ideje lenne végre felismerni: a bántalmazástól nem rendes, hanem sérült ember lesz belőlünk.”

(Orvos-Tóth Noémi)

Nyilatkozatok

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Cím: 7400 Kaposvár, Guba S. u. 40.
Tel.: +36-82/505-800
Honlap: <https://uni-mate.hu>

NYILATKOZAT

Alulírott **Fehér Andrea**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, Gyógypedagógia szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem***

Kelt: 2023. év április hó 28. nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekinttem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védésre **javaslom** / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem***

Kelt: 2023. év április hó 28. nap

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

A szakdolgozat tartalmi kivonata

VESZÉLYEZTETETT GYERMEKEK A KAPOSVÁRI GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT ÉSZLELŐ- ÉS JELZŐRENDSZERÉBEN

Fehér Andrea

Gyógypedagógia, BA, Levelező

Neveléstudományi Intézet/ Gyógypedagógiai Tanszék

Belső témavezető: Fináncz Judit, Phd. egyetemi docens

Szakdolgozatom témaválasztását a saját munkám során előforduló jelzőrendszeri nehézségek motiválták. A szakirodalmi feldolgozás során áttekintettem a veszélyeztetettség fogalom meghatározásának nehézségeit és a gyermekbántalmazás és gyermekelhanyagolás bizonyíthatóságának problémaköreit. Emellett bemutattam a Kaposvári Gyermekjóléti és Családsegítő központ tevékenységét, észlelő és jelzőrendszeri feladatait.

Az említett intézményben dolgozó családsegítő szakemberek gondozási folyamatait és az észlelő- és jelzőrendszer működését vizsgáltam. Öt esettanulmány segítségével, a hozzájuk tartozó szakemberekkel készített tematikus interjúk elemzésével kerestem a gondozás során felmerülő problematikus pontokat. Az esetleírásokban megjelennek a fizikai és érzelmi bántalmazás, a fizikai és érzelmi elhanyagolás, szexuális abúzus, és a családon belüli erőszak kérdéskörei. A problémák összetettségét mutatja a folyamatban megjelenő szülői kompetenciák hiányossága, a jelzőrendszeri tagok kommunikációs hiányossága, a hatósági eljárásokban felmerülő problémák, valamint a jelzési kötelezettség teljesítésének nehézségei is.

Közoktatásban dolgozó gyermekvédelmi felelősként, az elkészült dolgozat rávilágított arra, hogy pedagógus kollégáimmal a kommunikációs kapcsolatot kiépítsem, akár kezdeményezőként is. A jelzési kötelezettségem tekintetében pedig a jövőben nagyobb hangsúlyt szeretnék fektetni a gyermek és külső környezetének, családi hátterének alaposabb megismerésére, mert ez segíti és megkönnyíti a családsegítő szakemberek munkáját.